

Tuija Sivosuo

**MONIKULTTUURISET KIRJASTOPALVELUT JA NIIDEN KEHITTÄMINEN
RUUKIN PÄÄKIRJASTOSSA**

**MONIKULTTUURISET KIRJASTOPALVELUT JA NIIDEN KEHITTÄMINEN
RUUKIN PÄÄKIRJASTOSSA**

Tuija Sivosuo
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Kirjasto- ja tietopalvelun ko.
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Tuija Sivosuo

Opinnäytetyön nimi: Monikulttuuriset kirjastopalvelut ja niiden kehittäminen Ruukin pääkirjastossa

Työn ohjaaja: Teija Harju

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2017

Sivumäärä: 41 + 1

Opinnäytetyön aiheena on monikulttuuriset kirjastopalvelut ja niiden kehittäminen Ruukin pääkirjastossa. Työn tavoitteena oli selvittää, miten Ruukin alueen turvapaikanhakijat suhtautuvat kirjaston palveluihin ja miten monikulttuurisia kirjastopalveluita voisi kehittää tulevaisuudessa vastaamaan paremmin heidän tarpeeseensa. Työssä tutustutaan myös siihen, miten kirjastot voivat toimia maahanmuuttajien kotoutumisen tukena. Työn toimeksiantaja on Siikajoen kunnankirjasto.

Tutkimusmenetelmänä toimi laadullinen tutkimus. Keskeisinä lähteinä työssä on käytetty esimerkiksi kirjastoalan julkaisuja, maahanmuuttoon liittyvää tietoa sekä juridista tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on kerätty SPR Ruukin vastaanottokeskuksen asiakkailta kahdessa ryhmähaastattelussa. Lisäksi keskustelin Siikajoen kirjastotoimenjohtaja Tuula Kuoppamäen ja SPR Ruukin vastaanottokeskuksen johtaja Sirpa Kallion sekä pakolaissihteerin Tuukka Pasasen kanssa.

Työn päätuloksena on tuotu esille ryhmähaastattelussa esille tulleita ajatuksia ja kehitysehdotuksia kirjastoon ja sen palveluihin liittyen. Turvapaikanhakijat olivat pääasiassa tyytyväisiä kirjaston palveluihin, henkilökuntaan ja rakennukseen. Heidän näkökulmastaan kehitettävää olisi kirjakokoelmassa sekä toiminnan järjestämisessä. Työn teoriapohjan ja haastattelujen perusteella kirjastoista on hyötyä maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta.

Työn avulla Ruukin pääkirjasto saa ideoita toimintansa kehittämiseen. Työstä voivat mahdollisesti myös hyötyä muut kirjastot, jotka toimivat monikulttuurisessa ympäristössä. Jatkotutkimuksena aiheetta voisi lähestyä toiminnallisesti ja toteuttaa käytännössä esille tulleita ideoita.

Asiasanat: kirjastot, kirjastopalvelut, turvapaikanhakijat, maahanmuuttajat, monikulttuurisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Author: Tuija Sivosuo

Title of thesis: Multicultural library services and their development in the main library of Ruukki

Supervisor: Teija Harju

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2017 Number of pages: 41 + 1

The topic of this thesis is multicultural library services and the development of them in the main library of Ruukki. The aim of this thesis is to investigate what asylum seekers in Ruukki area think about library services, and how services could be developed to meet the needs of the customers in the future. It is also studied how the libraries can help the integration process of immigrants. The thesis was commissioned by the public library at Siikajoki.

The Research method was qualitative research. The theoretical background consists of for example publications in the library field, information of various kind about immigration, and juridical sources. The Data collection methods involved two group interviews which were organized among the asylum seekers of Red Cross reception center in Ruukki, Finland. In addition, the interviewees included Tuula Kuoppamäki, head of the library of Siikajoki, Sirpa Kallio, head of the Ruukki reception center and Tuukka Pasanen, refugee secretary.

The main results of this thesis are thoughts and development proposals that came out in the group interviews. For the most part, the asylum seekers were satisfied with the services, the staff and the building of the main library in Ruukki. On the other hand, they stated that collections and activities could be improved. Based on the theory and interviews, libraries can help the integration process of immigrants.

This thesis provides ideas for the main library in Ruukki to develop their activities. Moreover, other libraries working with multicultural customers may benefit from the results of this thesis. In the future, the topic could be studied using practical-based methods and execute new ideas in practice.

Keywords: libraries, library services, asylum seekers, immigrants, multiculturalism

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SIIKAJOEN KUNNANKIRJASTO JA MONIKULTTUURISUUS RUUKISSA.....	7
3	MAAHANMUUTTO JA SUOMI	8
3.1	Suomi ja maahanmuuttajat.....	8
3.2	Siikajoen kunta ja maahanmuuttajat.....	10
3.3	SPR Ruukin vastaanottokeskus	11
4	KIRJASTON APU KOTOUTUMISPROSESSISSA	14
4.1	Maahanmuuttajien kotoutuminen Suomeen	14
4.2	Suuntaviivoja monikulttuuriselle kirjastolle.....	16
4.3	Kirjasto kotoutumisen tukena	17
5	MONIKULTTUURISET KIRJASTOPALVELUT.....	20
5.1	Monikulttuuristen kirjastopalveluiden järjestäminen.....	20
5.2	Monikulttuurisia kirjastopalveluita eri kirjastoissa	22
5.3	Ruukin pääkirjasto ja monikulttuurisuus	25
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	27
6.1	Ryhmähaastattelu menetelmänä.....	27
6.2	Tutkimuksen tavoite ja kohde	28
6.3	Ryhmähaastattelut turvapaikanhakijoille	29
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
8	LOPUKSI	36
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Työni aiheena ovat monikulttuuriset kirjastopalvelut ja niiden kehittäminen Ruukin pääkirjastossa Siikajoen kunnassa. Aihe muodostui kesällä 2016 ollessani kirjastossa ammattiharjoittelussa. Kiinnostuin harjoittelun aikana aihepiiristä, koska kirjaston asiakaskunta on monikulttuurista ja se näkyi kirjaston päivittäisessä toiminnassa. Täten monikulttuuristen kirjastopalveluiden kehittäminen tuntui ajatuksena tärkeältä. Aihe on kiinnostava myös siksi, koska maahanmuutto on hyvin ajankohtainen teema yhteiskunnallisesti. Teen työni auttamaan Ruukin pääkirjastoa monikulttuuristen palveluiden kehittämisessä. Lisäksi uskon, että työstäni voivat mahdollisesti hyötyä myös muut kirjastot, joiden asiakaskunta on monikulttuurista.

Uuden kirjastolain mukaan kirjastojen tulisi kasvavan maahanmuuton seurauksena luoda monimuotoisempia sekä moniarvoisempia palveluita ja toimintaa asiakkailleen (1492/2016.) Työni tarkoituksena onkin selvittää, millaisia tarpeita ja toiveita turvapaikanhakijoilla on koskien kirjastopalveluja Ruukissa sekä tuoda esille kehitysideoita, joita kirjasto voisi mahdollisesti toteuttaa tulevaisuudessa. Tuon työssäni esille maahanmuuttoon ja Ruukin kirjaston toimintaympäristöön liittyviä taustatietoja. Tämän lisäksi kerron teoria-aineistoon pohjaten, miten kirjastopalvelut voivat toimia maahanmuuttajataustaisten henkilöiden apuna kotoutumisessa ja auttaa sopeutumisessa uuteen yhteiskuntaan. Tuon myös esille, millaisia monikulttuurisia palveluita muissa kirjastoissa on jo kehitetty. Työni tavoitteena on kartoittaa, miten kirjasto voisi toimia parhaansa mukaan maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kotoutumisen tukena.

Toteutan työni laadullisen tutkimuksen avulla. Haastattelen työssäni SPR Ruukin vastaanottokeskuksen asiakkaita ryhmähaastatteluissa, joiden kautta saan selville tietoa heidän kirjastonkäytöstään ja miten palveluita voisi kehittää tukemaan paremmin heidän tarpeitaan. Lisäksi haastattelin Siikajoen kirjastotoimenjohtaja Tuula Kuoppamäkeä ja SPR Ruukin vastaanottokeskuksen johtajaa Sirpa Kalliota ja pakolaissihteeriä Tuukka Pasasta. Tutkimuksen pääasiallisina tutkimuskysymyksinä ovat, miten turvapaikanhakijat suhtautuvat kirjaston nykyisiin palveluihin ja miten palveluita voisi kehittää.

2 SIIKAJOEN KUNNANKIRJASTO JA MONIKULTTUURISUUS RUUKISSA

Työn toimeksiantajana on Siikajoen kunnankirjasto, joka koostuu Ruukin pääkirjastosta sekä neljästä lähikirjastosta, jotka sijaitsevat Siikajoenkylällä, Luohualla, Paavolassa sekä Revonlahdella (Siikajoen kunta 2016, Viitattu 8.2.2017). Viisi kiinteää toimipistettä ovat kunnalle ja sen kirjastolle selkeä vahvuus. (Kuoppamäki, haastattelu 7.2.2017). Työni keskittyy Ruukin pääkirjastoon ja sen palveluiden kehittämistarpeeseen.

Siikajoen kunnankirjaston palveluissa pyritään vastaamaan uuden kirjastolain haasteisiin sekä otamaan huomioon kaikkien asiakkaiden toiveet sekä tarpeet. Kirjaston yleisiä palveluita ovat mahdollisimman monipuoliset sekä ajantasaiset aineistot, joihin kuuluu muun muassa kirjallisuutta, dvd-elokuvia, äänikirjoja, cd-levyjä sekä suomenkielisiä sanoma- ja aikakauslehtiä. Kirjasto tarjoaa asiakaskäyttöön myös tietokoneita, neuvottelu- ja opiskelutilaa sekä askartelunurkkauksen lapsille. (sama, haastattelu 7.2.2017.)

Lisäksi kunnankirjasto tekee myös yhteistyötä koulujen kanssa tarjoamalla kirjastonkäytön opetusta sekä kirjavinkkauksia lapsille. Opetukset ja vinkkaukset eivät ole systemaattista toimintaa, vaan niitä järjestetään tarvittaessa. Niille olisi kuitenkin mahdollisesti enemmän tarvetta. Tämän lisäksi kirjasto tekee yhteistyötä esimerkiksi eri aktiivisten kansalaisryhmien, seurakunnan sekä kansalaisjärjestöjen kanssa. SPR Ruukin vastaanottokeskuksen kanssa on toteutettu näyttely kirjaston tiloihin. (sama, haastattelu 7.2.2017.)

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan nyky-yhteiskunnassa vallitsevaa kulttuurista monimuotoisuutta, jossa yhteiskunta sisältää useita erilaisia kulttuurisia, uskonnollisia ja maailmankatsomuksellisia ryhmiä (Vitikainen 2014, Viitattu 27.2.2016). Monikulttuurisuus näkyy Ruukin pääkirjaston toiminnassa ja arjessa päivittäin, sillä turvapaikanhakijat käyttävät kirjaston palveluita ahkerasti. Varsinkin maahanmuuttajalapsen lapset ovat yksi aktiivisimmista kirjaston käyttäjistä Ruukissa. Kirjasto ei tällä hetkellä järjestä varsinaista ohjattua monikulttuurista toimintaa, mutta monikulttuurisuus ja SPR Ruukin vastaanottokeskus on vaikuttanut suuresti esimerkiksi kirjaston aineistoihin. Kirjasto onkin kiinnostunut tietämään turvapaikanhakijoiden tarkemmista toiveista kirjaston palveluita kohtaan, sillä he ovat merkittävä asiakasryhmä. (Kuoppamäki, haastattelu 7.2.2017.)

3 MAAHANMUUTTO JA SUOMI

Kun Suomea vertaa muihin länsieurooppalaisiin maihin, modernin maahanmuuton historia on täällä varsin lyhyttä ja maahanmuutto on määrällisesti ollut pientä. Se on kuitenkin kasvanut viimeisten vuosikymmenten aikana voimakkaasti, ja on mahdollista olettaa, että se kasvaa myös lähitulevaisuudessa. (Saukkonen, 2013, 38.) Suomeen tullaan monista eri syistä. Maahanmuuton syinä voivat olla esimerkiksi perhe tai seurustelukumppani, vainon pakeneminen, työn/toimeentulon hakeminen, opiskelu tai pätevytyminen. Osa maahanmuuttajista palaa takaisin lähtömaahansa, osa jatkaa matkaansa muualle, mutta useat jäävät Suomeen pysyvästi. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä, 2013, 14.)

3.1 Suomi ja maahanmuuttajat

Vuoden 2015 lopussa Suomessa asui Tilastokeskuksen (2017, Viitattu 10.1.2017) mukaan lähes 230 000 ulkomaan kansalaista. Määrä kasvoi edellisvuodesta yli 10 000 henkilöllä, eli noin 5 prosenttia. Vuoden lopussa ulkomaan kansalaisten osuus oli noin 4,2 prosenttia koko väestöstä. Suomessa asui tuolloin lähes 180 erilaista kansalaisuusryhmää, joista suurin ryhmä oli ylivoimaisesti virolaiset (50 367 henkilöä). Muita suuria ryhmiä olivat venäläiset (30 813), ruotsalaiset (8 174), kiinalaiset (8 042), somalialaiset (7 261), thaimaalaiset (7229) ja irakilaiset (7073).

Taulukko 1 Ulkomaisten kansalaisten Suomessa loppuvuodesta 2015 (Tilastokeskus 2017, Viitattu 10.1.2017)

Ulkomaisten kansalaisten Suomessa	2015	%
Viro	50 367	21,9
Venäjä	30 813	13,4
Ruotsi	8 174	3,6
Kiina	8 042	3,5
Somalia	7 261	3,2
Thaimaa	7 229	3,1
Irak	7 073	3,1
Intia	4 992	2,2

Turkki	4 595	2
Vietnam	4 552	2
Britannia	4 427	1,9
Saksa	4 112	1,8
Puola	3 959	1,7
Afganistan	3 741	1,6
Entinen Serbia ja Montenegro	3 535	1,5
Muut	76 893	33,5
Yhteensä	229 765	100

Maahanmuuttajat eivät suinkaan ole yksi suuri yhtenäinen ryhmä, vaan heitä määrittävät esimerkiksi kieli, uskonto, maahanmuuton syy sekä kulttuuri. Yhden maahanmuuttajan ominaisuuksia tai kokemuksia ei tulisi yleistää koskemaan koko maahanmuuttajaväestöä. (Hämäläinen, 2010, 12.) Myös maahanmuuttajien elämäntilanteet sekä se, mitä he Suomessa kokevat, vaihtelevat laajasti (Räty, 2001, 11).

Eritaustaisilla ulkomaalaisryhmillä on myös erilaisia nimityksiä. *Ulkomaalainen* on henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, ja on esimerkiksi tilapäisenä turistina tai opiskelijana Suomessa. *Maahanmuuttaja* on taas vakiintunut termiksi, jota käytetään puhuttaessa Suomessa pysyvästi asuvista ulkomaalaisista. Maahanmuuttaja voi olla tullut Suomeen esimerkiksi töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. Joskus käytetään myös termiä *siirtolainen*, jolla tarkoitetaan vapaaehtoisesti maasta toiseen muuttavaa henkilöä. Termillä *pakolainen* taas viitataan henkilöön, joka on joutunut lähtemään kotimaastaan pois esimerkiksi poliittisten syiden vuoksi. Pakolaisiksi laskeaan sekä kiintiöpakolaiset että *turvapaikanhakijat*. Turvapaikanhakija on tullut Suomeen anoakseen turvapaikkaa. Hänestä tulee pakolainen, kun hänen hakemuksensa on käsitelty ja hänelle on myönnetty oleskelulupa. *Paluumuuttajalla* puolestaan tarkoitetaan henkilöä, jolla on suomalaisia sukujuuria tai hän on ollut aiemmin suomalainen. (Räty, 2001, 11.)

Maahanmuuton myötä yhteisöt ja koko yhteiskunta muuttuu. Ihmiset eri kulttuureista ja uskonnoista ovat täten yhä tiiviimmin kanssakäymisissä toistensa kanssa. (Gothóni & Siirto, 2016, 240.) Muuttoliikkeen seurauksena suomalaisuus sekä suomalainen yhteiskunta ovat muuttuneet sekä kansainvälistyneet ja muuttuneet monikulttuurisemmiksi (Martikainen, Saukkonen & Säävälä, 2013, 14).

3.2 Siikajoen kunta ja maahanmuuttajat

Siikajoki on noin 5500 asukkaan kunta Pohjois-Pohjanmaalla lähellä Oulua. Sen naapurikuntiin kuuluvat Raahе, Siikalatva, Lumijoki ja Liminka. Siikajoen kuntakeskittymänä on Ruukki, ja kunnan muita taajamia ovat Siikajoenkylä, Revonlahti sekä Paavola. (Siikajoen kunta 2016, Viitattu 13.12.2016.)

Kuvio 1 Siikajoen kunnan sijainti (Siikajoen kunta 2016, Viitattu 22.2.2017)

Tilastokeskuksen (2016, Viitattu 17.1.2017) mukaan Siikajoen kunnassa asui vuoden 2015 lopussa 107 ulkomaalaistaustaista henkilöä, jonka prosenttiosuus kaikista kunnan asukkaista on 2. Kunnan vieraskielisen väestön osuus oli 1,7 % (91 henkilöä). Vieraskielisellä tarkoitetaan Suomessa henkilöä, joka puhuu äidinkielenään muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea (Rapo 2011, Viitattu 17.1.2017).

Taulukko 2 Maahanmuuttajataustaisen väestön osuus Siikajoen kunnassa vuonna 2015 (Tilastokeskus 2016, Viitattu 17.1.2017)

Maahanmuuttajaväestön osuus Siikajoen kunnassa	
Ulkomaalaistaustaisten prosenttiosuus	2%
Ulkomaalaistaustaisia (henkilöitä)	107
Vieraskielisten prosenttiosuus	1,7%

Tilastokeskuksen mukaan (2016, Viitattu 17.1.2017) koko Pohjois-Pohjanmaan alueella ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osuus väestöstä oli 2,4 %, eli 9 874 henkilöä. Maakunnassa vieraskielisten osuus puolestaan oli 2,3 %, eli 9 527 henkilöä.

Taulukko 3 Maahanmuuttajataustaisen väestön osuus Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa loppuvuodesta 2015 (Tilastokeskus 2015, Viitattu 17.1.2017)

Maahanmuuttajaväestön osuus Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa	
Ulkomaalaistaustaisten prosenttiosuus	2,4%
Ulkomaalaistaustaisia (henkilöitä)	9 874
Vieraskielisten prosenttiosuus	2,3%
Vieraskielisiä (henkilöitä)	9 527

3.3 SPR Ruukin vastaanottokeskus

Siikajoen kunnassa toimii SPR Ruukin vastaanottokeskus, jonka toimintaa on ylläpitänyt Suomen punainen risti vuodesta 2009. Keskukseen toiminta lakkautettiin vuonna 2014, ja se avattiin uudelleen heinäkuussa 2015. Alun perin keskus oli toiminnassa silloisen Ruukin kunnan ylläpitämänä vuosina 1993-2007. Vastaanottokeskuksen tulevaisuus näyttää hyvältä, sillä äskettäin on tullut päätös keskuksen toiminnan jatkamisesta. (Kallio & Pasanen, keskustelu 7.2.2017.)

SPR Ruukin vastaanottokeskus on odotusvaiheen keskus, jonka asiakkaat ovat turvapaikanhakijoita, ja jotka mahdollisesti saataaan oleskeluluvan muuttavat kuntiin asumaan (Raahen seutukunnan kotouttamisohjelma 2013 – 2016 2013, Viitattu 11.1.2017). Turvapaikkaa hakiessa hakijat majoitetaan vastaanottokeskukseen hakemuksen käsittelyn ajaksi. Keskukset järjestävät vastaanottoon kuuluvia palveluita, kuten majoituksen, tarvittaessa annettavan taloudellisen tuen sekä avun mahdollisiin terveysongelmiin. (Maahanmuuttovirasto 2017, Viitattu 11.2.2017.)

SPR Ruukin vastaanottokeskus on 150-paikkainen, mutta siellä on tällä hetkellä 161 asiakasta. Asiakkaiden määrä vaihtelee paikkaluvun mukaan, mutta keskus on pääasiassa ollut viime aikoina

täynnä. Muiden keskusten paikkamäärien supistukset sekä joidenkin keskusten lakkautukset vaikuttavat myös Ruukin vastaanottokeskuksen asiakasmäärään. Keskukseen paikkaluku on vaihdellut 150-250 paikan välillä ja paikkamäärää pystytään helposti pienentämään tai suurentamaan. SPR Ruukin vastaanottokeskus on suhteellisen pieni keskus verrattuna muihin vastaanottokeskuksiin. (Kallio & Pasanen, keskustelu 7.2.2017.)

Keskukseen asiakkaista suurin osa tuli Suomeen vuoden 2015 kesällä. Suuren turvapaikka-aallon vuoksi turvapaikanhakuprosessit ovat hidastuneet ja päätösten odottaminen on pitkittynyt. Kun aikaisemmin turvapaikkapäätöksen saamisessa kesti vuosi tai puolitoista, nyt siinä menee lähemmäs kaksi vuotta. Yksilöllisiä vaihteluita on myös paljon. (sama, keskustelu 7.2.2017.)

Vastaanottolain mukaisesti SPR Ruukin vastaanottokeskuksen asiakkailla on työ- ja opintotoimivelvoite. Yli 17-vuotiaille asiakkaille järjestetään kaksi kertaa viikossa suomen kielen opetusta. Opetuksen yhteydessä puhutaan myös suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista. Tällainen opetus on varmasti merkittävin panostus kotoutumisprosessia ajatellen. Uutena toimintana järjestetään täysi-ikäisille asiakkaille suomalaisen yhteiskunnan kurssi, jossa käsiteltävät teemat jakautuvat neljään pääkohtaan: työntekoon Suomessa, Suomen lainsäädäntöön, suomalaiseen yhteiskuntaan sekä tasa-arvoon ja seksuaalisuuteen. Lapset käyvät tavallista koulua: ensin valmistavalla maahanmuuttajaluokalla, jonka jälkeen opetusta jatketaan normaalin opetussuunnitelman mukaisesti. Näiden lisäksi keskus järjestää resurssien mukaisesti erilaista vapaa-ajan toimintaa, kuten esimerkiksi ryhmiä, kerhoja sekä liikuntatoimintaa. Tällä hetkellä on myös menossa TET-hanke, jossa turvapaikanhakijoita käy kolmen viikon tutustumisjaksoissa työelämään. (sama, keskustelu 7.2.2017.)

SPR Ruukin vastaanottokeskuksella on yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi SPR:n vapaaehtoiset ovat käyneet pitämässä keskuksessa erilaisia kerhoja ja toimintaa. On myös ollut erilaisia hankkeita ja yhteistyötä on tehty myös esimerkiksi seurakunnan kanssa. Tämän lisäksi vastaanottokeskus on tehnyt yhteistyötä myös paljon yksittäisten toimijoiden ja yksityishenkilöiden kanssa, jotka itse usein ehdottavat toimintaa keskukselle. (sama, keskustelu 7.2.2017.)

Vastaanottokeskuspaikkakunnilla tilanne on usein se, että pakolaiset ovat vain lyhyehkön ajan kyseisen paikkakunnan asukkaana ja useimmiten muuttavat suurempiin asutuskeskuksiin (Mäkinen, 2010, 24). Näin on myös Siikajoen kunnassa, sillä asiakkaita ei ole juurikaan jäänyt myönteisen

turvapaikkapäätöksen jälkeen asumaan Ruukkiin. Tiettävästi pari perhettä on jäänyt paikkakunnalle, mutta yleisesti ottaen suuremmat paikkakunnat ovat vetovoimaisempia. Ruukin vastaanottokeskuksesta on muutettu eniten Raaheen, Ouluun ja pääkaupunkiseudulle. (Kallio & Pasanen, keskustelu 7.2.2017.)

SPR Ruukin vastaanottokeskuksen johtaja Sirpa Kallio sekä pakolaissihteeri Tuukka Pasanen (keskustelu 7.2.2017) arvioivat, että keskuksella on merkittäviä myönteisiä taloudellisia vaikutuksia Siikajoen kunnalle. Keskuksen asiakkaat valmistavat ja ostavat itse ruokansa, joten turvapaikanhakijoille myönnettävä vastaanottoraha jää pitkälti kuntaan. Täten paikalliset yritykset hyötyvät, jonka kautta myös kunta hyötyy toiminnasta. Tämän lisäksi kunta saa verotuloja keskuksen henkilökunnasta ja Ruukin koulu saa uusia oppilaita. Koulun on palkattu uusia opettajia opettamaan valmistaville luokille juuri vastaanottokeskuksen asiakkaita. Tällainen toiminta on taloudellisesti merkittävää pienelle kylälle. Tämän lisäksi vastaanottokeskuksen positiivisena vaikutuksena on, että kuntalaiset tottuvat muualta tulleisiin ihmisiin. (sama, keskustelu 7.2.2017.)

Ruukkilaisten suhtautuminen vastaanottokeskukseen on ollut varsin hyvää. Luultavasti siitä johtuen, että keskukseseen on jo totuttu, sillä se on ollut paikkakunnalla jo kauan, vuodesta 1993 lähtien. Keskus ei herätä huomiota eikä sitä ole häiriköity joitakin yksittäisiä puhelinsoittoja lukuun ottamatta ollenkaan. Keskus on otettu vastaan hyvin myös joka kerta, kun se on perustettu paikkakunnalle uudelleen. Vastustus on ollut hyvin pientä verrattuna siihen, millaista se on joillakin toisilla paikkakunnilla ollut. Ruukin koulu on myös järjestänyt maahanmuuttajaopetuksen mallikkaasti, mikä ei aina ole joka kunnassa itsestänselvyys. (sama, keskustelu 7.2.2017.)

SPR Ruukin vastaanottokeskuksen asiakastytyväisyyskyselyn mukaan turvapaikanhakijoista erityisesti perheet pitävät Ruukkia turvallisenä ja kivana paikkana asua. Osa on ihmetellyt paikkaa, koska ”pellon keskellä” ei ole juurikaan tekemistä. Varsinkin nuoret miehet kokevat, ettei keskuksessa ole tarpeeksi tekemistä tai harrasteita. Useimmiten asiakkaat kuitenkin tottuvat paikkaan ja moni tykästyä niin, ettei edes haluaisi poiskaan. Varsinkin perheet kehuvat turvallista ympäristöä, jossa ei tarvitse esimerkiksi olla koko aikaa huolissaan lapsista. Ylipäätään turvallisuudentunne on hyvä, ja varmasti parempi kuin suurissa kaupungeissa. (sama, keskustelu 7.2.2017.)

4 KIRJASTON APU KOTOUTUMISPROSESSISSA

Kirjastot ovat olleet alun alkaenkin sosiaalisia paikkoja, jossa eri taustaiset ihmiset ovat tavanneet toisiaan. Muun muassa kulttuurienvälinen dialogi edistää kirjaston yleisiä päämääriä ja tehtäviä. (Johnston, 2015, 120–121.) Yleisten kirjastopalveluiden tavoitteena onkin edistää yhtäläisesti kaiken väestön mahdollisuuksia esimerkiksi sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastamiseen sekä jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen (1492/2016).

4.1 Maahanmuuttajien kotoutuminen Suomeen

Kun maahanmuuttajat ovat asettuneet Suomeen, he alkavat etsiä paikkaansa yhteiskunnassa. Kotoutumisprosessiin viitataan nykyään yleensä termillä *integraatio*, jolla puolestaan tarkoitetaan kahta eri asiaa. Ensinnäkin sillä tarkoitetaan prosessia, jossa maahanmuuttaja löytää oman paikkansa uudessa yhteiskunnassa. Toiseksi sillä tarkoitetaan kehitystä, jossa maahanmuuttaja jopa osaltaan sulautuu asuinyhteiskuntaansa, mutta myös säilyttää omaa etnistä ja kulttuurista identiteettiään sulautumisen rinnalla. (Saukkonen, 2013, 65.)

Laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) kotouttaminen tarkoittaa *”kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla”*. Kotoutuminen taas kyseisen lain mukaan on *”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteinen kehitys, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”*. Laissa otetaan esille maahanmuuttajien omaa vastuuta sekä aktiivisuutta kotouttamisprosessin edistämiseksi ja työllistymistä. Siinä myös mainitaan maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisen myönteisestä vaikutuksesta kotoutumiseen. Lain tarkoituksena on muun muassa tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja myönteisen vuorovaikutuksen edistäminen eri väestöryhmien välillä.

Kun maahanmuutto lisääntyi nopeasti 1990-luvun lopussa, tilanteeseen reagoitiin nopeasti kehittämällä kotimaista integraatiopolitiikkaa. Vuoden 1997 pakolais- ja maahanmuuttopolitiisessa ohjelmassa pyrittiin siihen, että maahanmuuttajat kotoutuisivat tehokkaasti suomalaiseen yhteiskun-

taan ja työelämään. Suomen (tai ruotsin) kielen oppimista sekä yhteiskunnan normien omaksumista pidettiin erittäin tärkeänä seikkana sopeutumisessa Suomeen. Jo tuolloin kuitenkin pidettiin sekä yhteiskunnan että maahanmuuttajien oman edun kannalta tärkeänä, että maahan tulleilla olisi mahdollisuus myös ylläpitää omaa äidinkieltään ja kulttuuriaan. (Saukkonen, 2013, 87.) Saukkosen mukaan (2013, 124–129) Suomi onkin perusteidensa, lakiensa sekä poliittisten ohjelmiansa perusteella multikulturalistinen maa, jossa tunnustetaan maan monikulttuurisuus. Maahan muuttaneita tuetaan myös oman kulttuurin säilyttämisessä, ja sen vaaliminen nähdään myös positiivisena kotoutumisen kannalta.

Kotoutumisessa oleva ajatus maahanmuuttajan oman etnisen ja kulttuurisen identiteetin säilyttämisestä perustuu siihen, että sen on katsottu edistävän maahanmuuttajan yksilöllistä kotoutumista. Yksilölliseksi kotoutumiseksi voidaan laskea esimerkiksi suomen kielen omaksuminen, suomalaisessa yhteiskunnassa toimiminen sekä kontaktien luominen kantasuomalaisiin vahvan itsetunnon pohjalta. Tämän lisäksi oikeus omaan kieleen sekä kulttuuriin on katsottu perusoikeudeksi, joka koskee kaikkia yhteiskuntamme jäseniä. (sama, 2013, 88.)

Ajatus kotoutumisen kaksisuuntaisuudesta vaikuttaa selkeästi suomalaisen kotoutumispolitiikan taustalla. Uusiin olosuhteisiin sopeutuminen ei siis vain koske maahanmuuttajia, vaan myös kantaväestöön kuuluvia, joiden tulee tottua etnisesti sekä kulttuurisesti monimuotoiseen yhteiskuntaan. Kotoutumista on tulkittu vuorovaikutukseksi ja koko yhteiskunta on tulkittu integroituneeksi silloin, kun yksilöt sekä eri ryhmät ovat läheisessä vuorovaikutussuhteessa keskenään. Tällaisessa tilanteessa toteutuu myös tarvittava sosiaalinen yhteenkuuluvuus. (sama, 2013, 87.)

Kotoutumisen onnistumista mitataan ensisijaisesti seuraavilla mittareilla: työllisyys, suomen/ruotsin kielen taito, riippumattomuus sosiaaliturvasta, aktiivinen kansalaisuus ja yhteisöön kuuluminen eli sosiaaliset verkostot, jotka ulottuvat kantaväestöön. Muita merkittäviä seikkoja, jotka edistävät kotoutumista ovat esimerkiksi maahanmuuttajan hyvä terveydellinen tilanne sekä perhesuhteiden mahdollistuminen. (Rasilainen, 2016, 21.)

4.2 Suuntavivoja monikulttuuriselle kirjastolle

Maahanmuuttajille kohdistettuja kirjastopalveluita ohjaa *Monikulttuurisen kirjaston manifesti*, jonka luonnissa ovat olleet mukana Kansainvälinen kirjastoliitto (IFLA) sekä UNESCO. Manifestissa kulttuurinen sekä kielellinen moninaisuus nähdään vahvuutena sekä lähteenä vaihtokaupan käymiselle, innovaatioille, luovuudelle ja rauhanomaiselle kumppanuudelle ihmisten välillä. Täten kaikenlaisten kirjastojen tulisi tukea sekä edistää kulttuurista sekä kielellistä moninaisuutta kansainvälisesti, kansallisesti ja paikkakuntaakohtaisesti, ja sitä kautta toimia monikulttuurisen dialogin ja kansalaisten aktivoimisen puolesta. Manifestilla on useita eri periaatteita. Sen mukaan kirjastojen tulisi palvella kaikkia yhteisön jäseniä syrjimättä heitä kielellisen tai kulttuurisen perimän perusteella. Kirjastojen tulisi myös tarjota tietoa sopivilla kielillä sekä tarjota palveluja moninaisen asiakaskunnan tarpeiden mukaisesti. Tämän lisäksi olisi tärkeää, että kirjasto palkkaisi työntekijöitä, jotka heijastavat yhteisön moninaisuutta. (The IFLA Multicultural Library Manifesto 2001, Viitattu 13.12.2016.)

Vuonna 2009 linjattu opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015 (2009, 30) antoi suuntavivoja monikulttuurisille kirjastopalveluille, sillä sen tavoitteena oli muun muassa monikulttuurisuuden vahvistaminen. Poliitikan mukaan kirjastoilla on hyvä mahdollisuus nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumisprosessia tarjoamalla kosketuspintaa asuinpaikan yhteisöihin, tietoon ja kulttuuriin. Kirjastopolitiikka 2015:n mukaan kirjastojen toimintakulttuuri palveluineen perustuu asukkaiden tarpeisiin, ja menestyäkseen sen tulee osata kohdata erilaisia asiakkaita (sama, 14).

Laki yleisistä kirjastoista antaa myös perusteita monikulttuuriseen kirjastoon. Lain lähtökohdissa korostetaan yhteisöllisyyttä, moniarvoisuutta sekä kulttuurista moninaisuutta. Sen tavoitteena on myös edistää muun muassa väestön yhdenvertaisuutta sekä lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa. Sen halutaan myös edistävän aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaa. Laissa katsotaan, että muun muassa maahanmuuton seurauksena kirjastojen tulisi luoda monimuotoisempia ja moniarvoisempia palveluja sekä toimintaa asiakkailleen. (1492/2016).

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen on myös todennut kirjastolehden haastattelussa (Koivu 2016, Viitattu 10.1.2017), että kirjastot voisivat olla tulevaisuudessa monipuolinen tapaamispaikka, jossa erilaiset kulttuurit ja ihmiset kohtaavat toisiaan. Hänen mielestään kyseinen tehtävä korostuu nykyisessä tilanteessa, jossa turvapaikanhakijoita on tullut Suomeen aiempaa

enemmän. Grahn-Laasonen on myös korostanut kirjastojen merkitystä maahanmuuttajien kotoutumisessa. Hänen mukaansa esimerkiksi kehittämisavustuksissa vastaisuudessa painotetaan hankehakemuksia, jotka liittyvät monikulttuurisuuteen sekä kotouttamisen edistämiseen. Kirjastolehden aikaisemmassa haastattelussa (Kononen 2015, Viitattu 18.1.2015) Grahn-Laasonen on todennut kirjastojen olevan avainasemassa tilanteessa, jossa kuntaan tulee suuria määriä turvapaikanhakijoita. Tällaisessa tilanteessa kirjastot voivat tarjota tilojaan, palveluitaan sekä verkkoyhteyksiään auttaakseen muualta tulleita.

4.3 Kirjasto kotoutumisen tukena

Ragnar Audunsonin (2005, 432) mukaan yleiset lähikirjastot ovat instituutio paikalliskulttuurissa, joka yhdistää kaikki eri toiminnan alat yhteisön sisällä. Lähikirjaston käyttö on jo itsessään osallistumista yhteisöön, joka ohjaa sekä yhdistää laajaan kirjoon erilaista toimintaa. Kirjastojen kautta uusille tulokkaille voidaan tarjota asteittaista perehtymistä paikalliseen yhteisöön ja sen toimintaan. Kirjasto palvelee myös erinomaisesti tällaisessa tarkoituksessa. Tämän vuoksi kirjastot toimivatkin hyvin tapaamispaikkana nykypäivän monikulttuurisessa yhteiskunnassa.

Kirjastoista on huomattavasti apua maahanmuuttajan asettumisessa vastaanottavaan yhteiskuntaan. Jamie Johnston kertoo, että Robert Putnamin mukaan kirjastot voivat olla helposti eräänlaisia tukikohtia uudessa yhteisössä, koska niillä on mahdollisuus toivottaa kaikki tervetulleiksi matalan käyttökynnyksensä vuoksi. (2015, 124.) Tämä ilmeisestikin johtuu siitä, että kirjastot helpottavat niin sanottuja korkean ja matalan intensiteetin kohtaamista. Korkean intensiteetin kohtauspaikoilla voidaan tarkoittaa paikkoja, joissa ihmiset harrastavat heille tärkeimpiä harrasteitaan samanhenkisten ihmisten kanssa. Matalan intensiteetin kohtauspaikoilla taas tarkoitetaan paikkoja, joissa ihmiset kohtaavat toisiaan muodollisesti: he ovat tekemisissä ihmisten kanssa, joiden harrastukset ja arvomaailma ovat erilaisia kuin heidän omansa. Kirjastot ovatkin sellaisia harvoja paikkoja, joissa taustoiltaan hyvin erilaiset ihmiset käyvät, ja täten ne ovat ihanteellisia tällaiselle matalan intensiteetin kohtaamiselle. (Audunson, 2005, 435–436.)

Norjan yleisiin kirjastoihin liittyvässä tutkimuksessa tuli ilmi, että kirjastot tukevat maahanmuuttajien asteittaista osallistumista yhteisön toimintaan, eli siirtymistä matalan intensiteetin kohtaamisesta korkean intensiteetin kohtaamiseen. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajat voivat vierailta kirjas-

tossa aluksi esimerkiksi siksi, jotta he pääsisivät eristyneisyydestään ja löytäisivät relevantteja resursseja uuteen yhteisöön asettumisen kannalta. Tämän jälkeen he saattavat lisätä osallistumistaan kaikkeen muuhun kirjaston toimintaan, kuten vaikkapa tapahtumiin sekä vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Tutkimuksessa tuli esille, että kirjasto oli kohtaamispaikka, joka tuki kotoutumisprosessia Norjaan monin tavoin. Se tarjosi teitä uuden maan kulttuurin oppimiseen sekä myös heidän omaan kulttuuriinsa. Kirjastot olivat myös avainasemassa norjan kielen oppimisessa, sillä moni kertoi opiskelleensa kieltä kirjaston kirjojen avulla. (Audunson, Essmat & Svanhild, 2011, 224–227.)

Karen Fisher, Joan Durrance ja Marian Bouch ottavat esille Queen's Borough Public Libraryä käsittelevässä tutkimuksessaan (2004, 761–762) maahanmuuttajien sekä kirjaston henkilökunnan välisen seurustelun ja sen merkityksen. Tutkimuksen kautta kävi ilmi, että ohjelmaan osallistuneiden maahanmuuttajien sekä kirjaston henkilökunnan välinen tietojen vaihtaminen vaikutti positiivisesti kyseisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaitoon. Tämän lisäksi esille tulleita hyötyjä olivat muun muassa maahanmuuttajien laajentuneet sosiaaliset verkostot, yhteyksien luominen yli kulttuurirajojen, itseluottamuksen kasvaminen, valmistautuminen työntekoon, erilaiset perheasioihin liittyvät hyödyt sekä taitojen kasvaminen niin englannin kielen, elämänhallinnan kuin myös tekniikkataitojen osalta. Ohjelmaan osallistuneet antoivat myös kirjastoon liittyviä kommentteja. Erään osallistujan mukaan kirjasto on kuin silta, joka yhdistää eri etnisiä ryhmiä yhteen ja siellä vierailu saa tuntemaan, että olisi osana yhteisöä.

Kirjastolla on kulttuurilaitoksena hyvät mahdollisuudet tarjota apua ja informaatiota maahanmuuttajien kielellisessä kehittämisessä. Tämän lisäksi kirjastot voivat kuitenkin ottaa myös toisenlaisen roolin, jossa se voi tarjota opastusta ja apua myös muilla tavoilla, sillä kirjaston henkilökunta on usein maahanmuuttajille ensimmäisiä tuttavuuksia uuden asuinmaansa ihmisistä. (Jönssön-Lanevskan, 2005, 139.) Yelena Jönssön-Lanevskan tutkimuksessa (2005) kävikin ilmi, että paikallisilla sivukirjastoilla on merkittävä rooli siinä, että maahanmuuttajat ylittävät kulttuuriin sulautumiseen liittyvän pettymysvaiheen. Tällainen pettymysvaihe tarkoittaa sitä, että maahanmuuttajien todestaan taistelevan erilaisten negatiivisten tuntemuksien kanssa, jotka liittyvät eristyneisyyteen, masennukseen sekä vastaanottavaan yhteisöön. Kirjaston apu tällaisissa tilanteissa perustuu siihen, että sivukirjastot vastaavat maahanmuuttajien tarpeeseen esimerkiksi tiedonsaantiin, moraaliseen tukeen, ohjeisiin, neuvoihin sekä perehdytykseen päivittäiseen elämään liittyen.

Johnstonin mukaan (2015, 126) kirjaston henkilökunnalla vaikuttaa olevan merkittävä rooli jakamalla integraatioon liittyviä tietoja ja neuvoja asumisyhteisössä. Hän viittaa tekstissä Ruotsin kirjastoliiton tekemään tutkimukseen, jossa käy ilmi, että maahanmuuttajalle sivukirjastonhoitaja on usein ensimmäinen henkilö, jonka kanssa tämä luo tuttavuussuhteen. Tämänkaltaiset kontaktit kirjaston henkilökuntaan ovatkin olleet tärkeitä maahanmuuttajien integroitumisessa ruotsalaiseen yhteiskuntaan. Myös tanskalaisia yleisiä kirjastoja käsittelevän tutkimuksen mukaan ulkomaalaistaustaisille alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille muodostui usein läheinen suhde kirjaston henkilökunnan kanssa. Saman tutkimuksen mukaan kirjastot olivat myös konservatiivisissa perheissä kasvaneille ulkomaalaistaustaisille tytöille sellaisia paikkoja, jonne heillä on mahdollisuus mennä vapaasti ilman valvontaa. (Berger, 2002, 83.)

Torshoyn sivukirjastossa Oslon alueella on ollut toiminnassa monikulttuurinen muistiryhmä, jonka toiminnasta on myös tehty tutkimus. Sen mukaan maahanmuuttajat selvästi nauttivat kirjastoon tulemisesta. Ryhmään osallistumisen kautta luottamus myös lisääntyi ja turvallisuuden tunne kasvoi merkittävästi. Lisäksi ryhmässä toimiminen lisäsi osallistujien motivaatiota opiskella norjan kieltä, mikä paransi heidän edistymistään kielellisessä ja suullisessa esiintymiskyvyssä. (Ulvik, 2010, 158–159.)

Keskusteluun perustuvat menetelmät, kuten esimerkiksi kielikahvilatoiminta, auttavat selkeästi maahanmuuttajia oppimaan uutta kieltä. Toiminta antaa maahanmuuttajille mahdollisuuden opetella uuden yhteisönsä kieltä, mikä taas vaikuttaa positiivisesti integraatioprosessiin. Keskusteluun perustuvien menetelmien kautta kielen oppijan kielellinen osaaminen kasvaa harjoitellessaan sitä natiivin tai sujuvan puhujan kanssa. (Johnston, 2015, 123–124.)

Kirjastoilla kohtaamispaikkoina on potentiaalia monikulttuurisen ja moninaisen yhteiskuntamme sosiaalisen rakenteen vahvistajina. Kirjastot ovat kotoisia ja myönteisiä paikkoja, jonne kaikilla on vapaa pääsy. Sen vuoksi ne ovatkin ihanteellisia erilaisten ihmisten mielekkäälle vuorovaikutukselle. Kirjastojen toiminta esimerkiksi keskusteluun perustuvine menetelmineen tarjoaa myös maahanmuuttajille tilaisuuksia seurustella toisten maahanmuuttajien, kirjaston henkilökunnan tai vapaaehtoisen kanssa, mikä vaikuttaa olevan välttämättömyys integraatioprosessia ajatellen. (Johnston, 2015, 128–129.)

5 MONIKULTTUURISET KIRJASTOPALVELUT

Maahanmuuttajille suunnatuista kirjastopalveluista puhuttaessa on hyvä miettiä aluksi maahanmuuttajan, maahanmuuttajuuden sekä maahanmuuton käsitteitä sekä kysymyksiä. Näitä kysymyksiä Hämäläisen (2010, 12) mukaan ovat seuraavat:

- *Kuka on ulkomaalainen ja missä?*
- *Kuka on maahanmuuttaja?*
- *Miten maahanmuuttaja määritellään?*
- *Kuinka kauan ihminen on maahanmuuttaja?*
- *Millä tavalla maahanmuuttajat eroavat toisistaan?*

5.1 Monikulttuuristen kirjastopalveluiden järjestäminen

Kaikki maahanmuuttajaväestö niputetaan yhä helposti yhdeksi suureksi ryhmäksi, vaikka heitä joista määrittävät monet eri seikat, kuten kansallisuus, kieli, uskonto, sosiaaliryhmä, koulutus, maahanmuuton syy, tulevaisuusnäkömät, kulttuuri ja niin edelleen. Yksittäisen maahanmuuttajan näkemykset eivät edusta kaikkia maahanmuuttajia. Toisen sukupolven maahanmuuttajat puolestaan eivät oikeastaan ole maahanmuuttajia ollenkaan, ja heidän identifiomisensa on suhteellisen haastavaa, koska siihen tarvittaisiin tietoa esimerkiksi vanhempien äidinkielestä ja kansalaisuudesta. Toisaalta voi kysyä, että miksi Suomessa syntynyt olisi maahanmuuttaja vain sen vuoksi, että hänen vanhempansa ovat muuttaneet tänne jostain muualta? (sama, 2010, 12–13.)

Usein maahanmuuttajien palveluita on suunnattu niille, jotka ovat tulleet Suomeen Euroopan Unionin, Pohjois-Amerikan ja Australian ulkopuolelta. Tämä on johtanut siihen, että osa ihmisistä, jotka täyttävät maahanmuuttajuuden kriteerit, ovat jääneet heille suunnattujen kirjastopalvelujen ulkopuolelle, kuten esimerkiksi Pohjoismaista, Euroopasta tai Yhdysvalloista tulleet. (sama, 2010, 13.) Esimerkiksi HelMet-kirjastojen monikulttuurinen toiminta on painottunut pääasiassa sellaisiin kulttuureihin, jotka ovat kaukana suomalaisuudesta ja länsi-eurooppalaisista kulttuureista. Myös monikielinen kirjasto rajaa kielivalikoimansa ulkopuolelle länsimaiset kielet. Monikulttuurisessa työssä keskiössä ovat esimerkiksi Somalia, Venäjä ja Balkanin alue. Pääkaupunkiseudulla asuu paljon myös esimerkiksi virolaisia, ruotsalaisia ja brittejä – näitä ryhmittymiä ei kuitenkaan oteta huomioon

kirjaston toiminnassa samalla tavalla. Kirjaston monikulttuurinen työ voi siis toisintaa vallitsevaa kulttuurista käsitystä, jossa vain etniseksi tulkitut ryhmät lasketaan maahanmuuttajiksi. (Larva, 2010, 53–54.)

Maahanmuuttajien määrittelyyn liittyvistä ongelmista päästäisiin, jos maahanmuuttajien kirjastopalveluiden sijaan tavoiteltaisiin monikielisiä ja kansainvälisiä kirjastopalveluita. Tällöin monikielinen ja –kulttuurinen kirjastopalvelu ei olisi enää ”lisä” kaiken muun rinnalla, vaan se olisi osa kirjaston kokonaisuutta. Monikulttuurisuus on kirjastoille mahdollisuus. (Hämäläinen, 2010, 13.)

Oulun kaupunginkirjastolle tehdyssä maahanmuuttajien palveluita kehittävässä opinnäytetyössä (Eskelinen & Karjalainen, 2011, 45) tuli ilmi, että maahanmuuttajat käyttävät kirjastoissa pitkälti peruspalveluita, kuten lainaamista, lehtien lukemista sekä Internetiä. Maahanmuuttajien eniten suosimat lainattavat aineistot ovat sanakirjoja sekä suomen kielen oppiaineistoja, joita voisi kirjastossa olla tarjolla paljon enemmänkin. Suurin osa kirjastolle kohdistuneista toiveista liittyikin sanakirjojen sekä oppiaineistojen saatavuuteen. Myöskin uudempaa kaunokirjallisuutta kaivattiin kokoelmiin eri kielillä. Kirjastossa järjestetyt maahanmuuttajille suunnatut esittelykierrokset saivat paljon kiitosta.

Maahanmuuttajille suunnattujen kirjastopalvelujen markkinoinnissa luotetaan puolestaan liikaa kirjalliseen informaatioon. Esitteet, www-sivut, ilmaisjakelulehdet ja maahanmuuttajien omat lehdet ovat hyviä väyliä tiedottaa kirjaston toiminnasta, mutta niiden kautta ei tavoiteta kaikkia mahdollisia asiakkaita. Suullinen viesti sen sijaan on erittäin tehokas tapa varsinkin silloin, kun käyttöön otetaan oikeat avainhenkilöt ja verkostot. Esimerkiksi maahanmuuttajien omankieliset radio-ohjelmat voivat olla hyvä kanava tiedottaa toiminnasta, sillä niitä kuuntelevat myös monet, jotka eivät osaa lukea ja kirjoittaa ja jotka muutenkin ovat tottuneet käyttämään enemmän suullista viestintää. (Hämäläinen, 2010, 14.) Eskelisen ja Karjalaisen Oulun kaupunginkirjastoon liittyvässä tutkimuksessa (2011, 45) kävi ilmi, että kirjaston tulisi mainostaa palveluitaan monipuolisemmin sekä näkyvämmiin, jotta tavoitettavuus maahanmuuttajien keskuudessa olisi suurempi.

Kokoelmätietokantoihin liittyy myös ongelmia maahanmuuttajaväestön kannalta. Tietokannoista ei ole vielä mahdollista hakea hakuja kuin latinalaisia merkkejä käyttäen. Translitterointi tai transkribointi muista kirjoitusmerkeistä, kuten kyrillisistä, arabialaisista tai kiinalaisista, kadottavat tietoa ja tekijöiden nimet sekä nimekkeet saattavat muuttua asiakkaalle turhan vaikeiksi. Tämän vuoksi olisi

hyvä, jos myös alkuperäiskielistä aineistoa luetteloitaisiin. Olisi hyvä myös löytää uusia tapoja, joiden avulla esitellä sekä löytää aineistoja ja sisältöjä. (Hämäläinen, 2010, 15.)

Monikielisen aineiston hankinnassa tulisi noudattaa samoja periaatteita kuin muussakin kirjaston kokoelmatyössä. Myös asiakkaita olisi hyvä informoida tästä toiminnasta ja muun muassa siitä, että kokoelmissa otetaan huomioon tasa-arvo, vapaa mielipiteenmuodostus sekä erilaisten näkemysten esille tuominen. Tämän vuoksi myös monikielisissä kokoelmissa on esillä poliittisesti ja uskonnollisesti erilaisia suuntauksia sekä mielipiteitä. (sama, 2010, 15.)

Pitkään monikielistä kokoelmaa on kuitenkin kehitetty suomalaisen kantaväestön näkökulmasta, sillä muuhun ei ole aikaisemmin ollut oikeastaan tarvettakaan. Käännöksiä tunnettujen länsimaisen kirjailijoiden teoksista on ollut helpompi valita, mutta asiakkaat valitsisivat kokoelmaan mieluummin oman maansa kirjailijoiden teoksia. Jotta maahanmuuttajilla olisi todellista päätäntävaltaa maahanmuuttaja-asiakkaiden palveluun liittyen, heitä tulisi saada kirjastoalan koulutuksen kautta enemmän kirjastoalan ammattilaisiksi ja asiantuntijatyöhön myös kokoelmiin liittyvissä asioissa. (sama, 2010, 15–16.) Suomeen tulleet maahanmuuttajat työskentelevät kirjastoissa useimmiten perustehtävissä, kuten esimerkiksi asiakaspalvelussa. Usein näiden tehtävien lisänä työntekijöillä on erityistehtäviä, kuten monikulttuurisen toiminnan järjestämistä. Kirjastoalalla johtavissa ja asiantuntijatehtävissä maahanmuuttajia on varsin vähän. (Larva, 2010, 55–56.)

5.2 Monikulttuurisia kirjastopalveluita eri kirjastoissa

Kielikahvilatoiminta sekä erilaiset keskusteluryhmät ovat hyvä esimerkki maahanmuuttajille suunnatuista palveluista kirjastoissa. Tarkoituksena on ennen kaikkea maahanmuuttajien osallistumisen ja inklusion edistäminen. Toiminnassa annetaan maahanmuuttajille tilaisuus harjoitella uuden maansa kieltä ja toteutuksessa keskusteluryhmät muodostuvat natiivipuhujien ympärille. Tällaisia ryhmiä järjestetään yleisesti esimerkiksi kerran viikossa, ja niissä käyminen perustuu satunnaisuuteen. Tarjolla saattaa olla esimerkiksi kahvia ja teetä sekä pientä purtavaa. Tämän tyylliset keskusteluun perustuvat menetelmät ovat erilaisia eri kirjastoissa, ja ne vaihtelevat esimerkiksi kirjastojen resurssien ja vetäjien luovuuden mukaisesti. Kielikahvilan voi toteuttaa monella eri tavalla. Usein on tyypillistä, että osallistujat jakaantuvat pienryhmiin, mutta kahvila on myös mahdollista toteuttaa siten, että osallistujat pysyvät isona yhtenä ryhmänä. Kahvilan voi myös esimerkiksi järjestää pelkästään naisosallistujille tai siten, että keskustelun tukena käytetään kirjallista materiaalia, kuten

vaikkapa lehtiartikkeleita. (Johnston, 2015, 122–123.) Kielikahvilatoimintaa järjestetään Suomessa nykyään esimerkiksi HelMet-kirjastoissa (HelMet 2017, Viitattu 31.1.2017), Oulun kaupunginkirjastossa (Oulun kaupunki 2017, Viitattu 31.1.2017 sekä Turun kaupunginkirjastossa (Turun kaupunginkirjasto 2017, Viitattu 31.1.2017).

Monikielinen kirjasto on puolestaan kaikille avoin kirjasto, joka sijaitsee Helsingin kaupunginkirjaston pääkirjastossa Pasilassa. Kirjasto tukee Suomessa asuvan vieraskielisen väestön kirjastopalveluja, luo yhteyksiä suomalaisiin ja ulkomaalaisiin yhteistyötahoihin, tiedottaa ja neuvoo sekä hankkii aineistoa yhteyskäyttöön kielillä, jotka ovat maassamme harvinaisia ja joiden käyttäjiä löytyy Suomessa vähäinen määrä. Kirjaston tehtävä on maanlaajuinen, ja se lähettää mielellään aineistoa kaukolainatoimiston kautta ympäri Suomea. Kirjaston kokoelmassa on aineistoa yli 60 kielellä. (Mäkinen, 2010, 23–25.)

Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunginkirjastojen muodostama HelMet-kirjastokimppa järjestää myös monikulttuurista toimintaa. Kimpan monikulttuurisen työn taustalla ovat aiheeseen liittyvät toiminta-ajatukset, arvot sekä strategiat, joissa toistuvia käsitteitä ovat esimerkiksi tasa-arvo, erilaisuuden kunnioittaminen sekä interkulttuurisuus. Käytännön toiminnassa HelMet-kirjastojen monikulttuurinen työ painottuu pääasiassa maahanmuuttajien omien kielten ylläpitämiseen sekä kulttuurisen yhteyden tukemiseen. Kirjastot ovat myös pyrkineet suvaitsevaisuuden lisäämiseen esittelemällä kantaväestölle erilaisia kulttuureja. Monikulttuurisen toiminnan ansiosta kirjastoihin on syntynyt muun muassa maahanmuuttaja-aiheisia näyttelyitä, tapahtumia, esityksiä, messuja sekä kirjaston monikulttuurisia verkkosivustoja. (Larva, 2010, 49.)

Sellon kirjasto sijaitsee Espoon Leppävaarassa kauppakeskus Sellon yhteydessä. Kirjastossa on nuortenosasto Pointti, joka on esimerkki uudenlaisesta kirjastoajattelusta, sillä se toimii ikään kuin olohuoneena nuorille. Pointti on suunniteltu 12-20-vuotiaille nuorille, ja suuri osa sen vakinaisista asiakkaista on maahanmuuttajataustaisia nuoria. Suosituimpia palveluja Pointissa ovat esimerkiksi pelihuone Game Point sekä tietokoneet. Nuoria opastetaan myös muussa kirjastonkäytössä sekä HelMet- tiedonhaun kanssa. Merkittävää työtä on myös toimia keskustelukumppanina nuorille ja antaa heille aikaa. Maahanmuuttajanuoret ovat löytäneet kirjaston palveluista myös esimerkiksi peli-illat sekä erilaiset musiikkiin liittyvät palvelut, kuten Sellon studion ja MusaPointin. Musiikilla onkin heidän elämässään merkittävä rooli: sen avulla voidaan vahvistaa identiteettiä ja kehittää itseilmaisua. (Forsten, Huuskonen & Nieminen, 2010, 72–81.)

HelMet-kirjastoihin kuuluvassa Länsimäen kirjastossa eri kulttuuritaustaisten lasten kohtaaminen on tavallista ja he ovat kirjaston iso käyttäjäryhmä. Kirjasto toimiikin kohtaamispaikkana, joka edistää alueen maahanmuuttajalasten yhtäläisiä mahdollisuuksia elämyksiin, tietoihin, taitoihin sekä myös kansalaisvalmiuksien kehittämiseen. Kirjasto tarjoaa maahanmuuttajille esimerkiksi yksityistä internet-opastusta sekä pyrkii tarjoamaan maahanmuuttajille parempia mahdollisuuksia saavuttaa omankielistä aineistoa. (Vidinovska, 2010, 105–109.)

Naapurimaassamme Ruotsissa eri kirjastoissa on toiminnassa hyvin monia monikulttuurisia kirjastopalveluita, jotka edistävät maahanmuuttajien kotoutumista sekä ruotsin kielen oppimista. Esimerkiksi Göteborgin sivukirjastoissa järjestetään peruskursseja internetin käytöstä, ja kurssien aloitessa toimintaansa vähänkoulutetut maahanmuuttajat olivat yksi suurista kohderyhmistä. Aluksi kurseja järjestettiin useilla eri kielillä, mutta maahanmuuttajat loppujen lopuksi suosivat ruotsiksi vedettyjä kurseja, jotta heillä olisi samalla myös mahdollisuus oppia ruotsia. Alueen kirjastot ovat ottaneet maahanmuuttajaväestön huomioon myös lisäresursseina kielen opetuksessa esimerkiksi media-aineistoissa ja tietoteknisinä mahdollisuuksina. Kirjastot tarjoavat myös esimerkiksi monitasoisia koulukirjoja monella eri kielellä. (Atlestam & Myhre, 2014, 3–5.)

Ruotsin kirjastot tarjoavat myös apua kotitehtävien tekemisessä sellaisilla alueilla, joissa maahanmuuttajaväestöä on enemmän. Usein toiminta on kansalaisjärjestöjen ylläpitämää, jossa apua antavat esimerkiksi vapaaehtoiset opiskelijat tai eläkeläiset. Kirjaston tarjoamia resursseja käytetään apuna opetuksessa, ja hyvin moni asiakas on ollut kiitollinen ja tyytyväinen avusta. Apua tarjotaan monen ikäisille ja tasoille opiskelijoille. (sama, 2014, 5.)

Moni ruotsalainen kirjasto järjestää myös yleisiä satutunteja, minkä on katsottu lisäävän maahanmuuttajien inklusiota. Eri maiden satuja voi lukea ruotsin kielellä, jolloin ulkomaalaistaustaisia vanhempia on helpompi houkutella kirjastoon lastensa kanssa. Myös esimerkiksi kansantarinoita voi kertoa käyttämällä yksinkertaista kieltä samalla tarinaa dramatisoiden, jolloin siitä on helppo saada kiinni, vaikka ei taitaisikaan kieltä täysin. Lisäksi lapset huomaavat usein yhtymäkohtia niihin tarinoihin, joita he ovat kuulleet kotona. Tällöin lapset kokevat yhteisen kokemuksen sekä vaihtokauppaa yli kulttuurirajojen, mikä lisää ymmärrystä siitä, että tarinat ovat samankaltaisia kaikissa eri kulttuureissa. Monissa ruotsin kirjastoissa luetaan tarinoita myös vierailta kielillä: kirjastossa saattaa olla omaa osaamista tai he pyytävät ulkopuolista apua. (sama, 2014, 5–6.)

Yhteisiä piirteitä tällaisissa monikulttuurisissa kirjastopalveluissa on se, että kaikilla kirjaston asiakkailla on mahdollisuus osallistua niihin. Esimerkiksi juuri kielikahvilat, tietokonekurssit ja kotiläksyapu ovat kaikille avoimia, vaikka kyseisillä palveluilla onkin enemmän tarvetta niille, jotka eivät vielä kieltä niin hyvin osaa. Koska palvelut ovat kaikille avoimia, kirjastosta tuleekin korostuneemmin kohtamispaikka sekä kulttuurienvälinen areena, jossa on mahdollisuus kattavalle keskustelulle, yhteistyölle ja kohtamiselle. Avain onnistumiseen kyseistenlaisten palveluiden kanssa on yhteistyö, jonka tulisi toimia sujuvasti monen eri tahon kanssa. Tällaisia tahoja ovat esimerkiksi kaikki eri koulutusta järjestävät instituutiot, sosiaalipalvelut sekä kansalaisjärjestöt. (sama, 2014, 6.)

5.3 Ruukin pääkirjasto ja monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus näkyy Ruukin pääkirjastossa kirjastotoimenjohtaja Tuula Kuoppamäen mukaan (haastattelu 7.2.2017) päivittäisessä arjessa, sillä asiakaskunta on varsin monikulttuurista. Maahanmuuttajataustaiset lapset ovat aktiivisimpia kirjaston käyttäjiä, ja he käyttävät palveluita hyvin monipuolisesti ja ovat kiinnostuneita kirjastosta sekä sen toiminnasta. He esimerkiksi askartelevat askartelunurkkauksessa, katselevat kirjoja, leikkivät ja viettävät aikaa myös tietokoneilla. Henkilökunnan riittäessä heitä ohjataan askartelussa sekä annetaan apua läksyjen teossa. Myös heidän vanhempansa sekä muita aikuisia maahanmuuttajia vierailee kirjastossa. He usein varaavat tietokoneita ja heille annetaan ohjausta laitteiden käytössä.

SPR Ruukin vastaanottokeskus on vaikuttanut palveluihin ja aineistoihin, sillä se on ollut paikkakunnalla jo kauan. Sanakirjoja ja suomen kielen opiskelumateriaaleja on tilattu huomattavan paljon verrattuna muihin samankokoisiin kirjastoihin. Kirjastossa on myös jonkin verran aineistoa, jota on hankittu ajatellen vastaanottokeskuksen asiakaskunnan äidinkieliä. Monikielisestä kirjastosta on myös varattu aineistoa Ruukin pääkirjaston asiakkaille. (sama, haastattelu 7.2.2017.)

Tällä hetkellä Ruukin pääkirjasto ei järjestä varsinaista ohjattua monikulttuurista toimintaa. Tuula Kuoppamäen mukaan (haastattelu 7.2.2017) Ruukin pääkirjasto voisi kuitenkin järjestää maahanmuuttajille esimerkiksi suomen kielen opettamisen ohjausta, sillä maahanmuuttajat opiskelevat jo tällä hetkellä kirjaston tiloissa omatoimisesti suomea. Ryhmäopetukset olisivatkin varmasti helposti toteutettavissa ja vastaisivat heidän tarpeitaan. Myös monikulttuurisuuteen liittyvät tapahtumat, kuten jonkinlainen monikulttuurinen kahvila voisi olla toteuttamiskelpoinen idea. Kahvilatoimintaan

tarvittaisiin kuitenkin myös vapaaehtoisia ihmisiä vetäjiksi. Kirjastossa voisi olla myös tarvetta maahanmuuttajalasten ohjatulle toiminnalle, sillä he ovat kirjastossa todella aktiivisia asiakkaita.

SPR Ruukin vastaanottokeskuksen asiakkaille ei ole järjestetty varsinaisia kirjastonkäytön opetuksia, mutta kirjasto voisi kuitenkin tulevaisuudessa järjestää sellaisia. Sana on tähän asti kiertänyt hyvin turvapaikanhakijoiden keskuudessa, ja he toimivat ikään kuin tiedotuskanavana toisilleen. Jos he esimerkiksi tarvitsevat apua tulosteiden saamisessa, he neuvovat toisiansa hakemaan apua kirjastosta. Vastaanottokeskus sekä kirjasto ovat tehneet kuitenkin jonkin verran yhteistyötä, sillä kirjasto sai turvapaikanhakijoiden tekemistä maalaustöistä näyttelyn kirjaston tiloihin viime kesänä (sama, haastattelu 7.2.2017).

Kirjaston kannalta vastaanottokeskus ja Ruukin maahanmuuttajat ovat iloinen ja hyvä asia, sillä on hienoa, että kirjasto saa uusia aktiivisia asiakkaita ja että sen palveluita käytetään ahkerasti. Kirjastonkäytön suhteen on ilmennyt jonkin verran kulttuurieroja esimerkiksi lasten asiointiin kirjastossa liittyen. Kantasuomalaiset tulevat usein kirjastoon yhdessä pienten lastensa kanssa, mutta maahanmuuttajataustaiset lapset saattavat asioida kirjastossa yksin ilman tahoa, joka puuttuisi esimerkiksi lasten äänenkäyttöön. Tällaisissa tilanteissa kirjaston on täytynyt ottaa vastaanottokeskukseen yhteyttä ja tarttua itse toimeen. (sama, haastattelu 7.2.2017.)

Maahanmuuttajat eivät ole juurikaan ilmaisseet toiveitaan kirjastopalveluiden kehittämistä kohtaan, ja syynä on varmastikin se, että suomalaisen kirjaston käsite saattaa olla heille uusi asia. Heistä huomattava osa on kuitenkin kysellyt kirjallisuutta, jossa sama tarina olisi kirjoitettu kahdella eri kielellä, kuten esimerkiksi englanniksi ja arabiaksi. Tällaiset teokset olisivat heille ilmeisestikin tapaa opiskella uusia kieliä. Tämänkaltaisia teoksia ei ole juurikaan julkaistu Suomessa, ilmeisesti siitä johtuen, että maahanmuuttajien määrä on suhteellisen pieni. Muutamia teoksia on tilattu Ruukin pääkirjastoon Saksasta, mutta niiden löytäminen sekä hankkiminen on osoittanut hankalaksi. Kaikkiin kirjaston palveluihin ja aineistoihin liittyviin kyselyihin kirjasto suhtautuu vakavasti, sillä kirjaston kannalta maahanmuuttajat ovat tärkeä asiakasryhmä. Kirjastossa odotetaan myös kiinnostuksella, millaisia tuloksia ja kehitysideoita opinnäytetyö tuo esille. (sama, haastattelu 7.2.2017.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutin tutkimukseni laadullista menetelmää käyttäen. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkitseminen. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistyksiin ja tutkimustapa perustuu sanoihin ja lauseisiin, eikä lukuihin toisin kuin määrällisessä tutkimustavassa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan yksittäistä tapausta, ja se antaa uusia näkökulmia ilmiön ymmärtämiseksi. (Kananen, 2014, 18–19.)

Keräsin työhöni tietoa haastattelujen avulla. Teemahaastattelun avulla haastattelijalla on mahdollisuus ymmärtää ja saada käsitys tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Kysymys ja siihen saatu vastaus auttavat luomaan ymmärrystä, jonka kautta syntyy usein uusia kysymyksiä. Haastattelun vastauksilla pyritään rakentamaan suuri kokonaiskuva pienistä yksityiskohdista. Kysymyksiä ohjaa tutkimusongelma, johon halutaan löytää vastauksia. (sama, 2014, 72–73.)

Haastattelin työhöni Siikajoen kirjastotoimenjohtaja Tuula Kuoppamäkeä ja SPR Ruukin vastaanottokeskuksen johtaja Sirpa Kalliota sekä pakolaissihteri Tuukka Pasasta. Varsinainen tutkimushaastatteluni kuitenkin oli SPR Ruukin vastaanottokeskuksen asiakkaille suunnatut ryhmähaastattelut, joiden kautta pyrin saamaan vastauksia tutkimusongelmaani.

6.1 Ryhmähaastattelu menetelmänä

Käytin työssäni yksilöhaastattelun sijasta eri kieliryhmille suunnattuja ryhmähaastatteluja. Middletonin ja Edwardsin mukaan ryhmähaastatteluissa tietoa on mahdollista saada tavallista enemmän, sillä osallistujat saavat toisistaan tukea ja he voivat muistella yhdessä, herätellä muistikuvia sekä rohkaista toisiaan. Haastattelu on myös tehokas, sillä yhdessä istunnossa saadaan haastateltua useita henkilöitä. Homogeeninen ryhmä toimii ryhmähaastattelussa parhaiten, sillä täten osallistujat ymmärtävät kysymykset ja käytetyt käsitteet. (Eskola & Suoranta, 2001, 94–97.)

Valitsin menetelmäksi ryhmähaastattelun, koska ajattelin, että tutkimusongelman kannalta saattaisin saada enemmän tärkeää tietoa esille. Halusin myös haastatella useampia henkilöitä saadakseni enemmän mielipiteitä ja ajatuksia. Koin, että ryhmähaastattelun kautta tämä oli helpommin

mahdollista. Päätökseeni vaikuttivat myös resurssit, sillä oman aiheeni kaltaisen tutkimuksen toteuttamiseen tarvitaan tulkkauspalveluita, jotka eivät ole ilmaisia. Verrattuna myös esimerkiksi kyselytutkimukseen toteuttamistapa ei ole niin työläs, sillä siihenkin olisin tarvinnut huomattavasti enemmän ulkopuolista apua kääntämään lomakkeita usealle eri kielelle.

6.2 Tutkimuksen tavoite ja kohde

Ryhmähaastattelun tavoitteena oli saada vastauksia tutkimusongelmaani, jossa keskeistä oli selvittää maahanmuuttajataustaisten henkilöiden suhtautumista Ruukin pääkirjaston tarjoamiin kirjastopalveluihin, ja siihen, miten niitä voisi kehittää vastaamaan paremmin heidän tarpeitaan.

Muodostin ryhmähaastatteluissa kysyttävät kysymykset sen perusteella, minkä uskoin olevan oleellista tutkimusongelmani kannalta. Kävin kysymykset läpi myös kirjastotoimenjohtaja Tuula Kuoppamäen kanssa, jotta niissä tulisi esille kirjaston tiedontarve. Suorien kysymysten lisäksi toin kahdessa kysymyksessä esille konkreettisia esimerkkejä, sillä uskoin niiden helpottavan vastauksista siinä tapauksessa, jos suomalaiset kirjastot ja niiden tarjoamat palvelut eivät ole vastaajille juurikaan tuttuja käsitteitä.

Tutkimuksen kohteena olivat SPR Ruukin vastaanottokeskuksessa asuvat turvapaikanhakijat, sillä he ovat Ruukin pääkirjaston pääasiallisia maahanmuuttaja-asiakkaita. Kaksi ryhmähaastattelua toteutettiin yhteistyössä vastaanottokeskuksen kanssa. Haastattelutilanteet järjestettiin suomen kielen opetusryhmien yhteydessä, ja molemmissa ryhmissä apuna käytettiin tulkkia. Haastattelutilana olivat luokahuoneet, jossa he tavallisestikin opiskelevat suomen kieltä.

Ryhmä A koostui kahdeksasta daria äidinkielenään puhuvasta henkilöstä ja ryhmä B koostui viidestä arabiaa äidinkielenään puhuvasta henkilöstä. Ryhmässä A oli kaksi naista ja kuusi miestä, ryhmän B kaikki osallistujat olivat miehiä. Ryhmän A asukkaat asuvat Ruukin kylällä lähempänä kirjaston tarjoamia palveluita, ryhmän B jäsenet taas asuvat vähän kauempana kirjastosta. Kaikki haastateltavat olivat aikuisia. Ryhmän A haastattelussa kului aikaa noin 30 minuuttia, ryhmän B haastattelussa noin 40 minuuttia.

6.3 Ryhmähaastattelut turvapaikanhakijoille

Kysyin kysymykset yksi kerrallaan ja osoitin ne koko haastatteluryhmälle. Tarkoitukseni oli saada jokaiselta vastaajalta mielipiteitä ja ajatuksia aiheeseen liittyen. Osa haastateltavista oli hyvin aktiivisia, toiset taas paljon harvasanaisempia. En saanut jokaiselta haastateltavalta kommentteja kaikkiin kysymyksiini. Tämän vuoksi esitän esille tulleet ajatukset suurempana kokonaisuutena, enkä juurikaan erittele eri vastaajia toisistaan. Haastattelun jälkeen jaoin kummankin ryhmän vastaukset teemoittain ja kokosin niistä yhden ison kokonaisuuden.

Ryhmähaastattelujen aluksi tiedustelin turvapaikanhakijoilta, *käyttivätkö he kirjastoa kotimaassaan ennen kuin he tulivat Suomeen*. Ryhmän A jäsenet eivät olleet käyttäneet kirjastoa ollenkaan kotimaassaan. Ryhmän B jäsenistä neljä ei myöskään ollut käyttänyt kirjastoa ennen Suomeen tuloaan, mutta kaksi oli käyttänyt sitä aktiivisestikin kotimaassaan.

Kysymykseen, *kuinka hyvin tunnette suomalaisia kirjastoja ja niiden tarjoamia palveluita*, ryhmän A haastateltavista kuusi kertoi, etteivät he juurikaan käytä kirjastoa Ruukissa eivätkä tunne sen tarjoamia palveluita. Yksi haastateltava kertoi käyvänsä kirjastossa usein ja tuntevansa kirjaston palveluita hyvin. Toinen haastateltava kertoi käyvänsä tyttärensä kanssa kirjastossa ja tuntevansa jonkin verran sen tarjoamia palveluita. Ryhmässä B kirjastoja kuvailtiin yleisemmällä tasolla hyviksi paikoiksi, joista voi saada luettavaa ja sieltä voi lainata mitä haluaa. Tämän lisäksi kerrottiin, että kirjaston ilmapiiri auttaa lukemaan ja oppimaan, mitä pidettiin hyvänä asiana. Eräs haastateltava kertoi arvostavansa suomalaisia kirjastoja hiljaisuuden ja ilmapiirin vuoksi, ja siksi, että sieltä saa lainata kortilla vapaasti kaikkea.

Kysyttäessä, *kuinka usein käytätte kirjastoa Ruukissa*, ryhmän A jäsenistä kaksi ilmoitti käyvänsä kirjastossa useita kertoja viikossa. Yksi vastaajista kertoi käyvänsä kirjastossa kahden-kolmen viikon välein, mutta vevänsä tyttärensä kirjastoon paljon useammin. Muiden kirjastonkäyttö oli vähäisempää ja yksi haastateltava oli käynyt kirjastossa vain kerran tutustumassa sinne koulun kanssa. Ryhmän B haastateltavista yksi kertoi käyneensä kirjastossa useammin ennen, kun hän asui kylällä lähempänä kirjastoa. Muut haastateltavat olivat tutustuneet kirjastoon ja vierailleet siellä kerran opetusryhmän kautta.

Kysyttäessä millaista kirjaston tarjoama palvelu on ollut, ryhmässä A kirjaston palvelua keuhuttiin hyväksi, ja varsinkin kirjaston vapaata tietokoneiden käyttöä pidettiin hyvänä asiana. Henkilökuntaa

kuvailtiin myös avuliaaksi ja hyväksi. Todettiin myös, että saatavilla on suurin piirtein kaikenlaisia palveluita. Ryhmässä B kirjastorakennusta kehitettiin hienoksi, uudeksi ja siistiksi paikaksi. Kirjastoa pidettiin yleisesti ottaen hyvänä, ja sen ilmapiiiriä arvostettiin. Yleisellä tasolla ryhmässä tuli esille ajatus siitä, että kirjastot ovat muuttuneet teknologian kehittymisen myötä ja nykyisellään ne ovat hyviä paikkoja.

Kysyttäessä, mitä kirjaston palveluita olette käyttäneet, osa ryhmän A jäsenistä oli lainannut kirjastosta kirjoja ja muuta aineistoa. Eräs vastaajista kertoi lainanneensa kirjoja ja käyttäneensä tietokonetta paljon lastensa kanssa. Hän kertoi myös pyytäneensä ja saaneensa apua henkilökunnalta usein. Eräs vastaaja kertoi, että ei ole vierailut kirjastossa kovin usein, mutta on aina käydessään pyytänyt ja saanut apua henkilökunnalta. Ryhmän B haastateltavista suuri osa ei ollut käyttänyt ollenkaan varsinaisesti kirjaston palveluita, vaikka he olivat kuitenkin käyneet kirjastossa. Eräs haastateltava oli kuitenkin erittäin kiitollinen siitä, että oli saanut itselleen jo kirjaston kokoelmista poistetun arabia-suomi-sanakirjan. Eräs haastateltava kertoi negatiivisemmän kokemuksen siitä, että kun hän oli yrittänyt käyttää tietokonetta, mutta kone ei ollut toiminutkaan.

Kirjaston palvelujen ja kokoelmien kehittämiseen liittyen ryhmässä A toivottiin laajempaa kirjakoelmaa, sillä nykyisistä kirjoista ei ole kokonaisuudessaan hirveästi hyötyä turvapaikanhakijoille, sillä ne ovat vaikeita kieleltään ja niitä on vaikea lukea ennen kuin osaa hyvin suomea. Muunkielisen kirjallisuuden lisäksi toivottiin lisää ja monipuolisempaa kirjallisuutta selkosuomeksi. Haastateltavien mukaan olisi myös kiva, jos kirjasto tarjoaisi suomen kielen opetusta. Eräs haastateltava kertoi käyneensä Helsingissä, ja siellä kirjastoissa on tapana järjestää suomen kielen opetusta – sama voisi toimia myös Ruukissa.

Ryhmässä B toivottiin niin ikään laajempaa, eri kieliin ja kulttuureihin ulottuvaa kirjakoelmaa. Lukemisen merkitystä pidettiin tärkeänä, mutta samalla tuli esille suomen kielen vaikeus: haastateltavan mukaan kestää varmastikin vuosia ennen kuin sen lukemisesta tulee helppoa, joten olisi kiva lukea muillakin kielillä. Eräs haastateltava uskoi myös, että suomalaisetkin haluaisivat oppia uusia kieliä lukemalla muunkielistä kirjallisuutta. Sama haastateltava totesi myös, että olisi kiva lukea Suomen historiasta esimerkiksi ranskan tai englannin kielellä. Ryhmän jäsenet toivovat myös oppivansa suomea sen verran hyvin, että voisivat lukea myös suomeksi. Samassa ryhmässä heräsi ajatus myös erilaisista aktiviteeteista, kuten erilaisista tietovisoista, joissa voisi olla voittajalle kirjapalkinto. Tällaiset aktiviteetit voisivat kannustaa ihmisiä lukemaan ja saada uusia asiakkaita kirjastoon. Sellaisissakin tapahtumissa ihmiset voisivat tutustua ja tavata toisiaan. Asiakkaat voisivat

myös käydä kirjastossa useammin, jos siellä järjestettäisiin enemmän aktiviteetteja. Eräs haastateltava toivoi myös arabiankielistä näppäimistöä, jotta tietokoneen käyttäminen olisi helpompaa – tämä kuitenkin jakoi ryhmän mielipiteitä, ja osa oli tyytyväinen tavalliseen näppäimistöönkin.

Kummassakin ryhmässä suhtauduttiin positiivisesti kysymyksen yhteydessä kerrottuihin esimerkkeihin kirjaston palveluihin liittyen: vapaamuotoiseen suomen kielen opetukseen, monikulttuurisiin tapahtumiin, läksyapuun lapsille ja monikielisempään kirjavalikoimaan. Erityisen innostuneita ryhmässä A oltiin vapaamuotoisesta suomen kielen opetuksesta, ja myös muita esimerkkejä pidettiin hyvänä. Ryhmässä B todettiin, että olisi hyvä tulla opiskelemaan kirjastoon ja tapaamaan muita ihmisiä. Olisi hienoa, jos tällainen idea toteutuisi. Myös tapahtumiin suhtauduttiin ajatuksena positiivisesti, ja ne nähtäisiin hyvänä tapaamispaikkana, jossa myös voisi tutustua uusiin ihmisiin. Myös ajatusta läksyavusta pidettiin hyvänä, sillä kaikki lapset eivät välttämättä osaa tehdä läksyjä, ja apua niiden tekemiseen voi olla vaikea löytää. Monikielisempi kokoelma olisi myös erityisesti B-ryhmän mieleen, samoin sanakirjoja toivottaisiin lisää.

Ryhmässä A ei tullut esille ajatuksia siitä, *miten kirjasto voisi esitellä palveluitaan maahanmuuttajille laajemmin*. Ryhmässä B puolestaan ehdotettiin, että kirjasto voisi tehdä esitteitä ja oppaita, joihin olisi koottuna tietoa Ruukin kirjastosta ja sen palveluista sekä esimerkiksi tulevista tapahtumista. Tiedon ajankohtaisuutta ja tiedottamista pidettiin tärkeinä asioina. Ryhmässä tuotiin myös vastaanottokeskuksen omiin palveluihin liittyen esille, että heillä voisi olla kerran viikossa vierailupäivä kirjastolle, samalla tavalla kuin heillä on nyt esimerkiksi kaupaille. Eräs haastateltava totesi, että olisi myös kiva vierailla muissakin seudun kirjastoissa, kuten esimerkiksi Raahen kaupungin kirjastossa.

Vastauksena kysymykseen, *miten kirjastoista on ollut hyötyä esimerkiksi suomen kielen oppimisessa tai tutustumisessa Suomeen*, ryhmässä A todettiin, että kirjastosta on ollut hyötyä suomen kielen oppimisen kannalta. Eräs haastateltava totesi, että hänen lapsensa ovat oppineet hyvin suomen kieltä lainaamiensa lastenohjelmien (dvd-aineistot) kautta, ja hän on myös huomannut itse oppineensa uusia sanoja niiden avulla. Hän myös totesi saaneensa kirjastosta poistokirjan, josta on ollut paljon apua. Toinen haastateltava taas totesi saaneensa kirjastosta paljon apua, ja hän on oppinut uutta myös jutellessaan henkilökunnan kanssa. Ryhmässä B todettiin, että sanakirjat ovat auttaneet. He eivät ole kuitenkaan vierailleet kirjastossa niin paljon, että osaisivat sanoa sen enempää omakohtaisia hyötyjä. Heidän mielestään kirjastossa on kuitenkin kiva käydä ja saada lisätie-

toa asioista, ja he uskovat, että kirjallisuuden kautta oppii hyvin uusia asioita ja lukemalla voi sivistää itseään. Kirjaston käyttöä pidettiin myös ylipäättään tärkeänä asiana, sillä se kehittää muun muassa lukutaitoa. Haastatteluryhmän jäsenet olisivat myös kiinnostuneita käyttämään enemmän kirjastoa ja sen palveluita.

6.4 Keskustelu SPR Ruukin vastaanottokeskuksen henkilökunnan kanssa

Ryhmähaastattelujen lisäksi otin kommentteja SPR Ruukin vastaanottokeskuksen johtajalta Sirpa Kalliolta sekä pakolaissihteeriltä Tuukka Pasaselta (keskustelu, 7.2.2017) liittyen siihen, *voisiko kirjasto olla mukana tuottamassa kotouttavia palveluita turvapaikanhakijoille*. Heidän mukaansa kirjasto voisi olla järjestämässä toimintaa ja auttamassa turvapaikanhakijoiden yleisimmässä ongelmassa, eli tekemisen puutteessa. Kirjaston eri palvelut voisivat tuoda heille enemmän sisältöä elämään. Kotoutuminen voisi nopeutua kirjastonkäytön avulla, sillä kirjasto instituutiona on tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa.

Kallion ja Pasasen (keskustelu 7.2.2017) mukaan olisi hienoa, jos kirjasto pystyisi järjestämään kirjaston esittelyitä, joissa voisi kertoa, millainen paikka kirjasto on, miten se toimii ja mitä se tarkoittaa. Esittelyt olisivat hyvä idea sen vuoksi, että monelle kirjasto saattaa olla kokonaan vieras ajatus johtuen siitä, että monessa maassa ei varmastikaan ole samanlaista ja yhtä avointa kirjastojärjestelmää kuin Suomessa. Lapsille ja aikuisille olisi myös hyvä olla tarjolla myös esimerkiksi selkokielistä ja omankielistä kirjallisuutta.

Kirjaston kanssa on aiemmin ollut vähän yhteistyötä, sillä vastaanottokeskuksen asiakkaiden töistä koottiin kirjaston tiloihin näyttely. Joskus asiakkaille on myös ollut tarjolla kirjastokyyti-palvelu, mutta se ei saanut suosiota. Palvelu olisi varmastikin tarvinnut enemmän esittelyä kirjastosta, jotta asiakkaat olisivat kiinnostuneet siitä enemmän. Vastaanottokeskuksen alkufoihin voisi myös tehdä osion kirjaston esittelystä tai järjestää asian siten, että suomen kielen opettaja toisi oppilaita opintokäynnille kirjastoon. (sama, keskustelu 7.2.2017.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli saada vastauksia tutkimusongelmaani, eli siihen miten turvapaikanhakijat suhtautuvat Ruukissa kirjaston tarjoamiin palveluihin ja millaisia palveluita he kirjastolta kaipaisivat. Ryhmähaastattelujen kautta sainkin vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Haastatteluissani ilmeni, etteivät turvapaikanhakijat olleet juurikaan käyttäneet kirjastoa kotimaassaan ennen Suomeen tuloaan. Suuri osa ei ole käyttänyt kirjaston palveluita aktiivisesti Ruukissaakaan, mutta osalle kirjastosta on muodostunut paikka, jossa asioidaan aktiivisesti. Kirjasto vaikuttaa myös olevan käsitteenä jossain määrin tuttu myös heille, jotka eivät siellä aktiivisesti asioikaan. Vaikka kirjasto tunnetaankin jossain määrin, voisi olla hyvä, jos kirjaston palveluita markkinoitaisiin enemmän myös turvapaikanhakijoille yhteistyössä vastaanottokeskuksen kanssa. Esimerkiksi *opintokäynnit ja kirjastonkäytön opetukset* voisivat olla hyviä ideoita.

Ruukin pääkirjasto sai positiivista palautetta, sillä palvelua keuhuttiin hyväksi ja kirjastoa pidettiin yleisesti ottaen hyvänä paikkana. Kiitosta saivat henkilökunta sekä vapaa tietokoneiden käyttömahdollisuus. Myös kirjastorakennusta keuhuttiin, ja sitä pidettiin siistinä, uutena ja hienona paikkana. Voi selkeästi sanoa, että näihin seikkoihin ollaan erittäin tyytyväisiä, eikä niitä voi oikeastaan edes parantaa.

Kirjaston palveluista osa haastateltavista ei ollut käyttänyt niitä ollenkaan. Osa oli kuitenkin lainannut kirjallisuutta ja muuta aineistoa sekä käyttänyt tietokoneita. Haastattelussa kävi myös ilmi, että moni on pyytänyt apua henkilökunnalta moniin asioihin, ja saanut niihin apua. Lisäksi poistokirjoja oli hyödynnetty. Johtopäätöksenä voisi sanoa, että pääasiassa kirjaston palvelut ovat tuttuja, mutta kovin moni ei ole vielä löytänyt käyttämään niitä. Osa kirjaston palveluista, kuten esimerkiksi mahdollisuus kaukolainata aineistoa monikielisestä kirjastosta, saattaa olla monelle turvapaikanhakijalle uusi asia. Tällaisia erikoisempiakin *palveluita voisi tuoda heille paremmin esille*.

Suurimpana toiveena liittyen palvelujen kehittämiseen nähtiin laajempi kirjallisuuskokoelma, jossa olisi saatavilla enemmän myös muun kuin suomen kielistä kirjallisuutta. Samoin sanakirjoja ja selkokielistä kirjallisuutta toivottiin lisää. Suurta osaa suomenkielisiä kirjoja ei nähdä turvapaikanhakijoiden näkökulmasta hyödyllisenä, sillä niiden kieli on liian vaikeaa henkilöille, jotka ovat juuri alka-

neet opiskella kieltä. Myös suomen kielen opetusta ja erilaisia aktiviteettejä, kuten tietovisoja, toivottiin. Vastauksissa tuli esille tarve tapaamispaikalle, jossa voisi tutustua uusiin ihmisiin. Kysymyksen yhteydessä esitettyihin esimerkkeihin suhtauduttiin kaiken kaikkiaan positiivisesti, ennen kaikkea ajatus suomen kielen opetuksesta herätti kiinnostusta haastateltavissa. Johtopäätöksenä palveluiden kehittämisestä voisi sanoa, että kirjasto *voisi resurssiensa mukaisesti laajentaa kirjavalikoimanansa ja panostaa esimerkiksi sanakirjoihin ja selkosuomenkieliseen kirjallisuuteen*. Resurssien puute voi olla este kovin laajalle monikielisellemme kokoelmalle, mutta kirjasto *voisi tuoda enemmän esille mahdollisuutta lainata vieraskielistä kirjallisuutta* esimerkiksi monikielisestä kirjastosta tai muista OUTI-kirjastoista. *Aktiviteettien järjestäminen* voisi olla myös tulevan kehitystyön alla, sillä moni ilmaisi kiinnostuksensa tapahtumia ja ennen kaikkea suomen kielen opetusta kohtaan.

Haastateltavien mukaan kirjasto voisi esitellä toimintaansa esimerkiksi esitteillä ja oppailla, joihin voisi kertoa Ruukin pääkirjaston palveluista ja toiminnasta enemmän. Tiedon päivittämistä ja tiedottamista pidettiin tärkeinä seikkoina. Johtopäätöksenä voisi olla hyvä idea *tuottaa esite tai opas, johon olisi koottu tietoa kirjastosta ja sen palveluista*. Opas voisi olla suunnattu yleisesti kirjaston asiakkaille, ei pelkästään turvapaikanhakijoille, ja sen voisi mahdollisuuksien mukaan toteuttaa usealla eri kielellä.

Haastattelussa kävi ilmi, että kirjastosta on ollut hyötyä erityisesti niille, jotka asioivat siellä aktiivisesti. Aineistosta, kuten sanakirjoista ja lasten dvd-aineistoista, on ollut hyötyä suomen kielen oppimisen kannalta, ja myös asioiminen henkilökunnan kanssa on auttanut oppimaan kieltä. Kirjaston käyttö mielletään tärkeäksi asiaksi, joka kehittää lukutaitoa ja opettaa uusia asioita. Kirjaston käytöstä on selkeästi hyötyä aktiivikäyttäjille esimerkiksi suomen oppimisessa, joten tässä suhteessa olisi tärkeää saada turvapaikanhakijoita enemmän kirjaston asiakkaiksi. *Markkinointi ja palveluiden esittely* on tässäkin asiassa tärkeässä asemassa. On kuitenkin totta, että kaikki ihmiset eivät ole juurikaan kiinnostuneita esimerkiksi lukemisesta, mutta vaikkapa *tapahtumien järjestämisen* kautta kirjasto voisi saada uusia asiakkaita.

SPR Ruukin vastaanottokeskuksen johtajan Sirpa Kallion sekä pakolaissihteeri Tuukka Pasasen mukaan kirjasto voisi olla järjestämässä kotouttavaa toimintaa turvapaikanhakijoille, ja olla auttamassa heitä tekemisen puutteessa. Kirjasto voisi tuoda sisältöä elämään ja sen käytöllä voisi olla kotouttava vaikutus. Kallion ja Pasasen mukaan olisi hienoa, jos kirjasto voisi järjestää kirjaston palvelujen esittelystä. Vastaanottokeskus voisi myös esitellä kirjaston palveluita alkuinfoissa ja tuoda

asiakkaita opintokäynnille kirjastoon. Johtopäätöksenä voi sanoa, että *yhteistyö eri toimijoiden välillä* on erityisen tärkeää tässäkin asiassa. Kirjastoesittelyjen järjestäminen ja opintokäyntien tekeminen ovat hyviä ja toteutuskelpoisia ideoita, ja ne voisivat johtaa turvapaikanhakijoiden aktiivisempaan kirjastonkäyttöön.

8 LOPUKSI

Ruukin pääkirjasto hyötyy opinnäytetyöstäni ja uskon, että tutkimuksestani voi olla hyötyä muillekin monikulttuurisessa ympäristössä toimiville kirjastoille. Täytyy kuitenkin muistaa, että opinnäytetyöni on tapaustutkimus, eikä siinä saatuja tuloksia voi yleistää koskemaan laajempaa joukkoa ihmisiä ja ympäristöjä. Saadut mielipiteet ja ajatukset ovat pieneltä määrältä turvapaikanhakijoita, eikä voi suoranaisesti ajatella, että kaikilla heillä olisi samanlaisia tarpeita kirjastopalveluille. Itse kuitenkin ajattelin, että esimerkiksi tarvetta sanakirjoille, vieraskieliselle kirjallisuudelle sekä suomen kielen opetukselle, voidaan pitää suuntaa antavina ajatuksina myös muissa ympäristöissä.

Tutkimusta ajatellen olisi ollut mielenkiintoista kuulla myös lasten ja nuorten kommentteja kirjastopalveluihin liittyen, sillä he ovat merkittävä käyttäjäryhmä kirjastossa. Uskon kuitenkin, että myös aikuisten antamista kommentteista on hyötyä ajatellen kirjastopalvelujen kehittämistä myös lasten ja nuorten kannalta. Luulen, että myös heillä olisi esimerkiksi järjestetyille aktiviteeteille sekä sille, että kirjasto toimisi heille tapaamispaikkana. Kaikki haastateltavat suhtautuivat myönteisesti esimerkiksi ajatukseen lasten läksyavusta.

Työn kannalta haastavinta oli päästä vauhtiin, mutta aloittamisen jälkeen opinnäytetyö syntyi mielestäni suhteellisen vaivattomasti. Aiheesta löytyi paljon julkaisuja ja tietoa, eikä niiden puuttuminen ollut ongelmana missään vaiheessa. Myös haastattelujen järjestäminen onnistui SPR Ruukin vastaanottokeskuksen kanssa yhteistyössä varsin hyvin ja vaivattomasti. Yhteistyö toimi muutenkin vastaanottokeskuksen kanssa moitteettomasti ja siitä ja positiivinen mieli.

Itse aluksi henkilökohtaisesti jännitin haastattelutilanteita, sillä suurten ryhmien haastatteleminen oli itselleni uutta. Haastattelut kuitenkin sujuivat hyvin jännityksestä huolimatta. Uskon kuitenkin, että myös osaa haastateltavista tilanne ehkä jännitti, sillä osa heistä oli aika harvasanaisia. Tässä mielessä teemahaastattelut yksittäin tai pareittain olisivat voineet toimia paremmin, mutta koen, että sain vastauksia tutkimusongelmaani myös ryhmähaastattelujen avulla ja ne toimivat tässä tilanteessa varsin hyvin. Yksilöhaastattelujen kautta haastateltavien määrä olisi myös ehkä jäänyt turhan suppeaksi. Ryhmähaastattelu viiden hengen ryhmän kanssa sujui mielestäni paremmin kuin kahdeksan hengen ryhmän kanssa. Ryhmä A saattoikin siis olla liian suuri haastateltavaksi kerralla. Jälkikäteen ajatellen ryhmän jakaminen kahteen pienempään olisi voinut olla hyvä vaihtoehto.

Olen kaiken kaikkiaan tyytyväinen työhöni, sillä se tarjosi minulle vastauksia tutkimusongelmaani, ja opin itse prosessin kautta paljon uutta ja hyödyllistä tietoa. Uskon, että työni antaa Ruukin pääkirjastolle kehittämisideoita tulevaa ajatellen. Tulevaisuudessa nähdään, miten Ruukin pääkirjasto siirtyy teoriasta käytännön tasolle, ja alkaa tuottamaan esimerkiksi toimintaa vastaanottokeskuksen asukkaille tai toteuttaa esimerkiksi haastattelujen vastauksissa toivotun opaslehtisen. Jatkotutkimuksena aiheen syventäminen on mahdollista tai samankaltaisen tutkimuksen toteuttaminen uudelleen, kun aikaa on kulunut tarpeeksi tästä tutkimuksesta.

LÄHTEET

Atlestam, I. & Myhre, R. 2014. Needs, reads and possibilities in a suburban library in a multicultural setting. IFLA WLIC 2014 konferenssiesitys.

Audunson, R. 2005. The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places. *Journal of Documentation* 61 (3), 429–441.

Audunson, R., Essmat, S. & Svanhild, A. 2011. Public libraries: A meeting place for immigrant women? *Library & Information Science Research* 33 (3), 220–227.

Berger, Å. 2002. Recent trends in library services for ethnic minorities – the Danish experience. *Library Management* 23 (1/2), 79–87.

Eskelinen, T. & Karjalainen, M. 2011. ”LISÄÄ SANAKIRJOJA!": Oulun kaupunginkirjasto maahanmuuttajien kotoutumisen tukena. *Opinnäytetyö*. Viitattu, 10.2.2017.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Fisher, K., Joan, E., Durrance, C. & Bouch M. 2004. Information grounds and the use of needbased services by immigrants in queens, New York: A context-based, outcome evaluation approach. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 55 (8), 754–766.

Forsten, M., Huuskonen, M. & Nieminen, A. 2010. Monikulttuurista kirjastotyötä. Teoksessa S. Drake (toim.) *Maahanmuuttaja kulttuurityössä*. Helsinki: BTJ, 72–88.

Gothóni, R. & Siirto, U. 2016. Suomi muutoksen keskellä. Teoksessa R. Gothóni ja U. Siirto (toim.) *Pakolaisuudesta kotiin*, Helsinki: Gaudeamus, 231–245.

Helmet 2017. Suomen kielen kielikahvilat ja keskusteluryhmät. Viitattu 31.1.2017, [http://www.helmet.fi/fiFI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Suomen_kielen_kielikahvilat_ja_keskustel\(48366\)](http://www.helmet.fi/fiFI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Suomen_kielen_kielikahvilat_ja_keskustel(48366)),

Hämäläinen, R. 2010. Maahanmuuttajien kirjastopalvelut? Teoksessa S. Drake (toim.) Maahanmuuttaja kulttuurityössä. Helsinki: BTJ, 12–16.

IFLA. 2008. The IFLA multicultural library manifesto: The multicultural library – a gateway to a cultural diverse society in dialogue.

Johnston, J. 2015. Kirjavaa – moninaisia keskusteluja ja kohtaamisia kirjastossa. Teoksessa L. Hokkanen (toim.) Sosiaalinen kirjasto: lukemattomien mahdollisuuksien maailma, Helsinki: BTJ, 120–150.

Jönssön-Lanevska, Y. 2005. The gate to understanding: Swedish libraries and immigrants. *New Library World* 106 (3-4), 128–140.

Kallio, S. SPR Ruukin vastaanottokeskuksen johtaja. & Pasanen, T. Pakolaissihteeri. SPR Ruukin vastaanottokeskus. Keskustelu 7.2.2017. Tekijän hallussa.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Koivu, I. 2016. ”Kirjaston on uudistuttava”. *Kirjastolehti*. Viitattu 10.1.2017, <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/kirjaston-on-uudistuttava/>.

Kononen, I. 2015. Menkää, tehkää, kokeilkaa! *Kirjastolehti*. Viitattu 18.1.2017, <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/menkaa-tehkaa-kokeilkaa/>.

Kuoppamäki, T. 2017. Kirjastotoimenjohtaja, Siikajoen kunnankirjasto. Haastattelu 7.2.2017. Tekijän hallussa.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

Laki yleisistä kirjastoista 1.1.2017/1492.

Larva, T. 2010. Kiehtovat kulttuurit – etnisyys kirjastomaailmassa. Teoksessa S. Drake (toim.) Maahanmuuttaja kulttuurityössä. Helsinki: BTJ, 38–59.

Maahanmuuttovirasto 2017. Turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminta Suomessa. Viitattu 11.2.2017, http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottoiminta.

Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. 2013. Suomi muuttuu kun Suomeen muutetaan. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä (toim.) Muuttajat: kansainvälinen muutto- liike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 13–19.

Mäkinen, A. 2010. Monikielinen kirjasto. Teoksessa S. Drake (toim.) Maahanmuuttaja kulttuuri- työssä. Helsinki: BTJ, 23–28.

Kotouttaminen.fi 2017. Raahen seutukunnan kotouttamisohjelma 2013 - 2016. Viitattu 12.1.2017, http://www.kotouttaminen.fi/files/41553/Raahen_seutukunnan_kotouttamisohjelma_2013-2016.pdf.

Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. 2009. Opetusministeriön julkaisuja. Opetusministeriö. Viitattu 18.1.2016, <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm32.pdf?lang=fi>.

Oulun kaupunki 2017. Kielikahvila jatkaa keväällä pääkirjastossa. Viitattu 31.1.2017, http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/ajankohtaista/-/asset_publisher/CG1w/content/kielikahvila-jatkaa-kevaalla-paakirjastossa.

Rapo, M. 2011. Vieraskielinen on yhä monessa kunnassa harvinaisuus. Viitattu 17.1.2017, http://tielastokeskus.fi/tup/vl2010/art_2011-06-21_001.html.

Rasilainen, L. 2016. Kotoutuminen kuntoon: Ehdotuksia kotoutumista tukevan koulutuksen parantamiseksi. Helsinki: Visio.

Räty, M. 2001. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Saukkonen, P. 2013. Erilaisuuksien Suomi: Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus.

Siikajoen kunta 2016a. Kirjasto. Viitattu, 8.2.2017, <http://www.siikajoki.fi/kirjasto>.

Siikajoen kunta 2016b. Perustietoa kunnasta. Viitattu 13.12.2016, <http://www.siikajoki.fi/perustieto-kunnasta>.

Tilastokeskus 2016a. Karttavisualisaatio maahanmuuttajataustaisen väestön alueellisesta jakautumisesta: Visualisointi kunnittain. Viitattu 17.1.2017, http://pxnet2.stat.fi/explorer/Maahanmuuttajat_2016/kuntakartta.html?_ga=1.50533422.603178489.1484037190.

Tilastokeskus 2016b. Karttavisualisaatio maahanmuuttajataustaisen väestön alueellisesta jakautumisesta: Visualisointi maakunnittain. Viitattu 17.1.2017, http://pxnet2.stat.fi/explorer/Maahanmuuttajat_2016/maakuntakartta.html?_ga=1.50533422.603178489.1484037190.

Tilastokeskus 2017. Ulkomaan kansalaiset. Viitattu 10.1.2017, <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/index.html/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset>.

Turun kaupunginkirjasto 2017. Kielikahvila. Viitattu 31.1.2017, <http://www.turku.fi/tapahdus/02092017-1700-kielikahvila>.

Ulvik, S. 2010. "Why should the library collect immigrants' memories?": A study of a multicultural memory group at a public library in Oslo. *New Library World* 111 (3/4), 159–160.

Vidinovska, M. 2010. Kirjasto mukana eri kulttuuritaustaisten lasten ja nuorten kasvussa. S. Drake (toim.) *Maahanmuuttaja kulttuurityössä*. Helsinki: BTJ, 105–112.

Vitikainen, A. 2014. Monikulttuurisuus. *Filosofia.fi*. Viitattu, 27.2.2017, <http://filosofia.fi/node/6867>.

1. Perustietoja osallistujista: mistä ovat tulleet Suomeen.
2. Käyttikö kirjastoa ennen Suomeen tuloanne?
3. Kuinka hyvin tunnette suomalaisia kirjastoja ja niiden tarjoamia palveluita?
4. Kuinka usein käytätte kirjastoa Ruukissa?
5. Millaista kirjaston tarjoama palvelu on ollut?
6. Mitä kirjaston palveluita olette käyttäneet? Esimerkiksi:
 - a. kirjojen/muun aineiston lainaaminen
 - b. tietokoneet ja internet
 - c. neuvonta
7. Millaisia palveluita ja kirjallisuutta kirjasto voisi mielestänne tarjota enemmän? Esimerkiksi:
 - a. vapaamuotoista suomen kielen opetusta
 - b. monikulttuurisia tapahtumia
 - c. läksyäpua lapsille
 - d. kirjallisuutta laajemmalla kielivalikoimalla
8. Miten kirjasto voisi esitellä tarjoamiaan palveluita laajemmin maahanmuuttajille?
9. Miten kirjastoista on ollut hyötyä esimerkiksi suomen kielen oppimisessa tai tutustumisessa Suomeen?